

Специјални извјештај

**о појавним облицима, механизмима
заштите и превенције од насиља у породици
у Босни и Херцеговини**

Бања Лука, новембар 2025. године

**СПЕЦИЈАЛНИ ИЗВЈЕШТАЈ О ПОЈАВНИМ ОБЛИЦИМА,
МЕХАНИЗМИМА ЗАШТИТЕ И ПРЕВЕНЦИЈЕ ОД НАСИЉА У
ПОРОДИЦИ У БОСНИ И ХЕРЦЕГОВИНИ**

Бања Лука, новембар 2025. године

Аутори Извјештаја Омбудсмени БиХ:

- Нивес Јукић дипл. правник
- Др Невенко Врањеш
- Др Јасминка Џумхур

Радна група:

- Нивес Јукић дипл. правник, координаторица Радне групе
- Др Предраг Раосављевић, помоћник Омбудсмена БиХ, Шеф Одјелења за елиминацију свих облика дискриминације
- Вања Бурић, помоћница Омбудсмена БиХ, Шефица Одјелења за превентивни механизам
- Мр сц. Хајрија Ацамија, стручна савјетница у Одјелењу за елиминацију свих облика дискриминације
- Мирјана Штулић, стручна сарадница у Одјелењу за елиминацију свих облика дискриминације

Техничка подршка:

- Драган Перић, шеф Одјелења за информационе технологије

САДРЖАЈ

I УВОД.....	5
II ПРАВНИ ОКВИР	6
III РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА	15
IV ЖАЛБЕ ЗАПРИМЉЕНЕ У ИНСТИТУЦИЈИ ОМБУДСМЕНА КОЈЕ СУ СЕ ОДНОСИЛЕ НА НАСИЉЕ У ПОРОДИЦИ.....	38
V НАЛАЗ И МИШЉЕЊЕ ОМБУДСМЕНА ЗА ЉУДСКА ПРАВА	45
АНЕКС I – УПИТНИЦИ.....	53
АНЕКС II – ТАБЕЛАРНИ ПРИКАЗ ВИСОКОГ СУДСКОГ И ТУЖИЛАЧКОГ САВЈЕТА ПРЕМА ПИТАЊИМА ИЗ УПИТНИКА.....	56
САЖЕТАК.....	59

I УВОД

Институција омбудсмена за људска права Босне и Херцеговине успостављена је с циљем промовисања добре управе и владавине права, те заштите права и слобода физичких и правних лица и централни је механизам за заштиту од свих облика дискриминације. Законом о омбудсмену за људска права Босне и Херцеговине у члану 32, одређено је да Омбудсмени могу реаговати у случају када основано сумњају да начин на који су примијењени закони и међународни документи о заштити људских права и основних слобода води неправичним резултатима, а Законом о забрани дискриминације у члану 7, став (2), тачка к предвиђено је да Омбудсмени прате законодавство и дају савјете законодавним и извршним органима.

Како би одговорила на учестале нападе на особе женског пола у оквиру породичне заједнице, Институција омбудсмена за људска права Босне и (у даљем тексту: Институција омбудсмена) је приступила изради Специјалног извјештаја о појавним облицима, механизмима заштите и превенције од насиља у породици у Босни и Херцеговини.

Циљ овог Извјештаја је, осигурати разумијевање проблема и питања везаних за положај особа изложених насиљу у породици у Босни и Херцеговини, као једног од предуслова за осигурање права свакога а посебно жена на социјалну, правну и економску заштиту, те допринијети општем побољшању права свих особа да живе слободно од насиља, као и побољшању људских права и слобода. Извјештај треба осигурати идентификовање кључних смјерова за институционално дјеловање с циљем рјешавања уочених проблема у овој области.

Институција омбудсмена је приликом израде овог Извјештаја узела у обзир међународне стандарде за заштиту људских права који регулишу права заштите од насиља и социјалне сигурности, али превасходно међународне стандарде којима је регулисана забрана дискриминације на основу пола, те Закон о забрани дискриминације, Закон о равноправности полова и Закона о заштити од насиља у породици оба ентитета и Брчко дистрикта Босне и Херцеговине.

Извјештај се фокусира на насиље над женама у породици, обзиром да родно засновано насиље може подразумевати широк спектар појмова и области и постоји опасност да буде прешироко постављен задатак са малим конкретним доприносом.

Прије свега обрађен је важећи **законодавни оквир** и анализирано питање његове усклађеност са Истанбулском конвенцијом и осталим међународним документима. Том приликом размотрено је питање колико је задовољавајућа тренутна законска регулација усљед посљедњих учесталих случајева феминицида. Аутори извјештаја водили су рачуна о чињеници да с тим у вези постоје у јавном дискурсу, али и међу правним стручњацима, различита гледишта да ли је или није довољно законски регулисана ова проблематика, те да је потребно то питање анализирати у овом извјештају.

Надаље је извјештајем истражена **пракса**, односно примјена тренутно важеће законске регулативе, па су с тим у вези прикупљене релевантне информације од надлежних органа.

У извјештају је такође представљена анализа **системских мјера** усмјерених на отклањање социјалне несигурности жртава насиља у породици, а у циљу интерсекционалне сарадње, надлежни органи су контактирани путем **упитника**: Министарства унутрашњих послова свих нивоа власти, Високи судски и тужилачки савјет, као и невладине организације. Текст упитника је у саставу овог Извјештаја.

Референтни период за који се проводи истраживање јесте од 01.01.2023. године па до 30.06.2024. године, као репрезентативан узорак на основу којег се могу извући законитости у поступању јавних органа.

II ПРАВНИ ОКВИР

1) МЕЂУНАРОДНИ СТАНДАРДИ И МЕЂУНАРОДНЕ ОБАВЕЗЕ БИХ

Босна и Херцеговина је, као чланица Уједињених нација, Савјета Европе и држава потписница бројних међународних конвенција о људским правима, прихватила низ обавеза које се односе на заштиту људских права и слобода. Посебно значајно мјесто у том оквиру заузимају међународни инструменти усмјерени на борбу против родно заснованог насиља и насиља у породици, укључујући Конвенцију о елиминацији свих облика дискриминације жена (CEDAW)¹, Конвенцију Савјета Европе о спречавању и борби против насиља над женама и насиља у породици (Истанбулска конвенција)² Конвенцију о правима дјетета³, Европску конвенцију о људским правима⁴, као и друге документе Уједињених нација и Европске уније.

Ови инструменти представљају полазну основу за изградњу домаћег законодавног и институционалног оквира у Босни и Херцеговини, те обавезују државу да осигура превенцију, заштиту жртава, процесуирање починилаца и успостављање интегрисаних политика у складу с међународним стандардима. Устав Босне и Херцеговине прописује да се Европска конвенција о људским правима примјењује непосредно и има приоритет над законима⁵, чиме се потврђује да међународни стандарди имају карактер правно обавезујућих правила за све институције у држави. Тиме се поставља и оквир тзв. стандарда дужне пажње, према којем држава мора спријечити насиље, провести истрагу, процесуирати починиоце и обезбиједити заштиту и репарацију жртвама⁵. Овај стандард у себи већ носи четири кључне димензије – превенцију, заштиту, процесуирање и интегрисане политике (4П), које се провлаче кроз све међународне и домаће обавезе.

¹ Конвенција о елиминацији свих облика дискриминације жена (CEDAW), УН, 1979; Анекс I Устава БиХ.

² Конвенција Савјета Европе о спречавању и борби против насиља над женама и насиља у породици (Истанбулска конвенција), 2011, ратификована у БиХ 2013.

³ Конвенција о правима дјетета, УН, 1989, ратификована у БиХ 1993.

⁴ Европска конвенција за заштиту људских права и основних слобода, Рим, 1950; Анекс I Устава БиХ.

⁵ Стандард дужне пажње (due diligence), развијен кроз праксу CEDAW Комитета и Специјалних извјестилаца УН-а о насиљу над женама.

Конвенција о елиминацији свих облика дискриминације жена – CEDAW

CEDAW представља кључни међународноправни инструмент у борби против дискриминације жена, са циљем елиминације свих облика дискриминације у јавном и приватном животу. Конвенција је саставни дио Устава БиХ (Анекс I), чиме се примјењује директно и има приоритет над домаћим законима⁶. Босна и Херцеговина се обавезала да елиминише дискриминацију жена у свим областима јавног и приватног живота, те да осигура једнака права жена и мушкараца.

Опциони протокол уз CEDAW додатно јача надзорне механизме, дајући Комитету за елиминацију дискриминације жена овлаштење да прима индивидуалне и групне притужбе, те да проводи истраге о озбиљним или системским кршењима права. Ратификацијом Протокола, БиХ је преузела обавезу да призна надлежност Комитета и да поступа по његовим закључним препорукама⁷.

БиХ је обавезна редовно подносити периодичне извјештаје CEDAW Комитету о имплементацији Конвенције⁸. Уз извјештаје власти, предвиђена је и могућност да невладине организације достављају тзв. „извјештаје из сјене“. Ова пракса омогућава Комитету да сагледа стварно стање и изван званичних извјештаја власти.

На основу Шестог периодичног извјештаја БиХ, разматраног 2019. године у Женеви, Комитет је дао Закључне напомене са препорукама за унапређење положаја жена⁹. У закључцима је похваљен напредак, али је истакнута забринутост због недовољног познавања Конвенције и њеног Опционог протокола, те је препоручено да БиХ повећа напоре у едукацији службеника, правосуђа и шире јавности.

Комитет је посебно нагласио обавезу БиХ да измијени законодавство и уврсти свеобухватну дефиницију дискриминације жена која укључује директну, индиректну и вишеструку дискриминацију¹⁰. Такође је истакнута обавеза државе да осигура ефикасну заштиту од родно заснованог насиља, укључујући подршку жртвама и оспособљавање институција¹¹.

Истанбулска конвенција

Истанбулска конвенција (Конвенција Савјета Европе о спречавању и борби против насиља над женама и насиља у породици) представља први међународни правно обавезујући документ који се бави превенцијом насиља над женама и насиља у породици¹². БиХ ју је потписала и ратификовала 2013. године, а обавезала се да ће у складу с Конвенцијом осигурати: превенцију насиља, провођење истрага, кажњавање починилаца и осигурање репарације жртвама.

⁶ Конвенција о елиминацији свих облика дискриминације жена – УН, 1979; Анекс I Устава БиХ.

⁷ Опциони протокол уз CEDAW – УН, 1999; БиХ ратификовала 2002.

⁸ Члан 18 CEDAW Конвенције – обавеза подношења периодичних извјештаја сваке четири године.

⁹ CEDAW Комитет, Закључне напомене на Шести периодични извјештај БиХ, CEDAW/C/BIH/SO/6, 2019.

¹⁰ CEDAW Комитет, Општа препорука бр. 28 о члану 2 Конвенције, 2010.

¹¹ CEDAW Комитет, Општа препорука бр. 35 о родно заснованом насиљу над женама, 2017.

¹² (Конвенција Савјета Европе о спречавању и борби против насиља над женама и насиља у породици, 2011; БиХ ратификовала 2013.

За потребе имплементације, БиХ је 2015. године усвојила Оквирну стратегију за провођење Конвенције (2015–2018). Обавезе БиХ су и да редовно доставља извјештаје органу за надзор – GREVIO, те да проводи мјере које овај орган препоручи¹³.

Специфичност Истанбулске конвенције је да насиље над женама третира као узрок и посљедицу родне неравноправности. БиХ је, ратификацијом, преузела и одговорност да осигура услове за провођење обавеза из Конвенције и да сноси одговорност ако пропусти да спријечи и санкционише насиље¹⁴.

GREVIO (полазни) поступак процјене

GREVIO је објавио извјештај за Босну и Херцеговину¹⁵ за који се истиче да је резултат прве (почетне) процедуре процјене која је проведена у односу на Босну и Херцеговину¹⁶, да у потпуности покрива Истанбулску конвенцију и на тај начин даје оцјену степена усклађености законодавства Босне и Херцеговине и праксе у свим областима Конвенције. Надаље се истиче да у свјетлу дјелокруга Конвенције – како је наведено у члану 2, став 1 – почетна процјена се фокусира на мјере предузете у вези са „свим облицима насиља над женама, укључујући насиље у породици, које погађа жене несразмјерно у односу на мушкарце“ и да се израз „жртва“, како се користи у овом извјештају, односи на жену или дјевојчицу жртву. На основу процјене, извјештајем се предлажу мјере за унапређење имплементације Конвенције и то кроз закључне напомене¹⁷ те приједлоге и сугестије.¹⁸

¹³ GREVIO, Извјештај о имплементацији Истанбулске конвенције у БиХ, 2020.

¹⁴ GREVIO, Извјештај о имплементацији Истанбулске конвенције у БиХ, 2020.

¹⁵ GREVIO извјештај доступан на <https://arsbih.gov.ba/wn-content/uploads/2023/02/GREVIO-IZVJESTAJ-bosanski-jezik.pdf>

¹⁶ Прва (почетна) процедура процјене састоји се од неколико корака, а кроз сваки од њих GREVIO прикупља кључне информације на којима ће темељити свој извјештај. Спроводи се као процес повјерљивог дијалога с циљем давања приједлога и сугестија специфичних за државу како би се постигло побољшање у контексту државе чланице која је под надзором. Ово укључује следеће: • Достављање извјештаја од стране државе, који је припремљен на основу GREVIO основног упитника (државни извјештај); • Евалуациону посјету земљи ради упознавања са представницима власти и невладиних организација у овој области; • Коментаре од стране државе у односу на нацрт GREVIO извјештаја; • Објављивање GREVIO извјештаја након његовог усвајања заједно са свим коментарима достављеним од стране државе. 7 Поред тога, GREVIO такође прикупља информације од разних других извора, укључујући невладине организације (НВО), друге припаднике цивилног друштва, државне институције за људска права и органе Савјета Европе (Парламентарну скупштину, комесара за људска права и друге сталне органе) као и друге међународне органе. У склопу евалуације државе, GREVIO је, између осталих НВО, примио доприносе у писаној форми од фондације Удружене жене из Бањалуке и „Медица“ из Зенице. Државни извјештај и писани поднесци достављени од стране цивилног друштва су објављени и доступни на званичној веб страници Истанбулске конвенције. Анализа, сугестије и приједлози у овом првом полазном извјештају о процјени су сачињени под искључивом одговорношћу групе GREVIO. Извјештај приказује ситуацију какву је видјела делегација GREVIO-а током евалуацијске посјете Босни и Херцеговини. Тамо гдје је могуће, значајно законодавство и развој политике до 23.06.2022. године такође су узете у обзир. У складу са Конвенцијом, чланице подносе извјештаје групе GREVIO својим националним парламентима (члан 70, став 2). GREVIO тражи од националних власти да овај извјештај преведу на своје службене језике како би осигурали да се извјештај дистрибуира широј публици, а не само релевантним државним институцијама на свим нивоима (националном, регионалном и локалном), а посебно владама, министарствима и правосудју, као и невладиним организацијама и другим организацијама цивилног друштва које раде у области насиља над женама.

¹⁷ <https://arsbih.gov.ba/wn-content/uploads/2023/02/GREVIO-IZVJESTAJ-bosanski-jezik.pdf>, стр. 117 и 118.

¹⁸ Прилог I Списак приједлога и сугестија од стране групе GREVIO, стр. 119 – 135.

Пекиншка декларација и Платформа за акцију

Пекиншка декларација и Платформа за акцију¹⁹ дефинише стратешке циљеве и мјере за уклањање препрека пуној партиципацији жена у друштву²⁰. БиХ се обавезала на политичком нивоу да уклања препреке за партиципацију жена и да примјењује гендер мејнстрим у свим политикама.

Конвенција о правима особа са инвалидитетом

БиХ је 2010. ратификовала УН Конвенцију о правима особа са инвалидитетом²¹. Члан 6 Конвенције препознаје вишеструку дискриминацију жена и дјевојчица са инвалидитетом. Тиме је БиХ преузела обавезу да предузме све одговарајуће мјере ради потпуног и равноправног уживања свих људских права и основних слобода за ову посебно рањиву групу.

Директива ЕУ 2024/1385

Европски парламент је 2024. усвојио Директиву о сузбијању насиља над женама и насиља у породици²². Као држава кандидат за чланство у ЕУ, БиХ има обавезу да своје законодавство усклађује с овом Директивом, уводећи јединствене превентивне, заштитне и санкционишуће мјере.

У контексту усклађивања с Директивом (ЕУ) 2024/... о сузбијању насиља над женама и насиља у породици²³ Босна и Херцеговина ће морати осигурати системско јачање механизма за превенцију, заштиту и санкционисање родно заснованог насиља. Посебно значајну улогу у имплементацији обавеза из Директиве има орган за једнакост, који у Босни и Херцеговини обавља Институција омбудсмена за људска права БиХ. Као независни механизам за заштиту од дискриминације и промовисање једнакости, овај орган има мандат да:

- прати и процјењује усклађеност законодавства и праксе са стандардима ЕУ у области родне равноправности и заштите од насиља;
- пружа помоћ и подршку жртвама у остваривању њихових права, укључујући информисање, савјетовање и упућивање надлежним институцијама;
- сарађује с правосудним, полицијским и социјалним органима, као и с невладиним организацијама и међународним партнерима;
- издаје препоруке, мишљења и извјештаје о појавама родно засноване дискриминације и насиља;
- промовише едукацију и подиже свијест јавности о праву на заштиту од свих облика насиља и родне неравноправности.

¹⁹ Пекиншка декларација и Платформа за акцију, усвојена на Четвртој свјетској конференцији о женама, Бејџинг, 15. септембар 1995, УН Doc. A/CONF.177/20/Rev.1.

²⁰ Четврта свјетска конференција о женама, Пекиншка декларација и Платформа за акцију, 1995.

²¹ Конвенција о правима особа са инвалидитетом, УН, 2006; БиХ ратификовала 2010.

²² Директива (ЕУ) 2024/1385 Европског парламента и Савјета о сузбијању насиља над женама и насиља у породици.

²³ Директива (ЕУ) 2024/... Европског парламента и Савјета о сузбијању насиља над женама и насиља у породици, усвојена 2024. године.

На тај начин, Институција омбудсмена за људска права БиХ као орган за једнакост има кључну улогу у примјени принципа из Директиве.

2) ПРАВНИ ОКВИР БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ

Уставни оквир

Устав Босне и Херцеговине²⁴ својим одредбама нормира да ће Босна и Херцеговина и оба ентитета осигурати највиши ниво међународно признатих људских права и основних слобода²⁵. Уставом БиХ је прописано да се права и слободе предвиђене Европском конвенцијом за заштиту људских права и основних слобода и њеним протоколима директно примјењују у Босни и Херцеговини и имају приоритет над свим другим законима²⁶. Забрана дискриминације је прописана у члану 2, став 4, гдје се наводи да уживање права и слобода предвиђених у члану 2 или у међународним споразумима наведеним у Анексу I овог Устава осигурано је свим лицима у БиХ без дискриминације по било којем основу као што су пол, раса, боја, језик, вјера, политичко и друго мишљење, национално или социјално поријекло, повезаност с националном мањином, имовина, рођење или други статус²⁷. Међународни документи наведени у Анексу I Устава директно се примјењују.

Устав Федерације БиХ²⁸ у поглављу II – Људска права и основне слободе, у члану 2 прописује да ће Федерација БиХ осигурати примјену највишег нивоа међународно признатих права и слобода утврђених у актима наведеним у Анексу, те наводи да све особе на територији ФБиХ уживају право на забрану сваке дискриминације засноване на раси, боји коже, полу, језику, религији или вјеровању, политичким или другим увјерењима, националном и социјалном поријеклу²⁹.

Устав Републике Српске³⁰ прописује да су грађани Републике равноправни у слободама, правима и дужностима, једнаки пред законом и уживају исту правну заштиту без обзира на расу, пол, језик, националну припадност, вјероисповијест, социјално поријекло, рођење, образовање, имовинско стање, политичко и друго увјерење, друштвени положај или друго лично својство³¹. Такође је прописано да породица, мајка и дијете имају посебну заштиту, а да се брак и односи у браку и породици уређују законом³².

²⁴ Устав Босне и Херцеговине, Анекс IV Општег оквирног споразума за мир у Босни и Херцеговини.

²⁵ Устав БиХ, чл. 2, ст. 1.

²⁶ Устав БиХ, чл. 2, ст. 2.

²⁷ Устав БиХ, чл. 2, ст. 4.

²⁸ Устав Федерације БиХ, „Службене новине ФБиХ“, бр. 1/94, 13/97 – Амандмани I–XIII, 16/02 – Амандмани XIV–XXV, 22/02 – Амандмани XXVI–XXXI, 52/02 – Амандмани XXXII–XL, 60/02 – Амандмани XLI–XLII, 18/03 – Амандмани XLIII–XLV, 63/03 – Амандмани XLVI–XLVIII, 9/04 – Амандман XLIX, 20/04 – Амандман L, 33/04 – Амандман LI, 71/05 – Амандман LII, 72/05 – Амандман LIII, 88/08 – Амандман LIV, 32/09 – Амандман LV, 77/09 – Амандман LVI, 26/10 – Амандман LVII, 72/10 – Амандман LVIII, 8/11 – Амандман LIX, 59/14 – Амандман LX, 60/14 – Амандман LXI, 13/21 – Амандман LXII.

²⁹ Устав ФБиХ, чл. 2, ст. 1, тачка д.

³⁰ Устав Републике Српске, („Службени гласник РС“, бр. 21/92, 28/94, 8/96, 13/96, 15/96, 16/96, 21/96, 28/96, 29/96, 8/97, 11/98, 21/02, 31/03, 98/03, 115/05, 117/05, 48/11, 67/20).

³¹ Устав РС, чл. 10.

³² Устав РС, чл. 36.

Статутом Брчко дистрикта БиХ³³ прописано је да сви становници Дистрикта уживају једнака права и слободе без дискриминације по било којем основу, укључујући пол, расу, језик, вјеру, политичко увјерење, етничку и националну припадност, социјално поријекло или друго лично својство. Дистрикт је обавезан осигурати примјену међународних стандарда заштите људских права³⁴.

Законодавни оквир на нивоу Босне и Херцеговине

Законом о равноправности полова уређује се, промиче и штити равноправност полова, гарантују једнаке могућности и равноправан третман свих особа, без обзира на пол, у јавној и приватној друштвеној сфери, те се уређује заштита од дискриминације по основу пола³⁵. Дискриминација на основу пола постоји ако је особа или група особа стављена у неповољнији положај на основу пола. Закон утврђује да дискриминација по основу пола може бити: директна, индиректна, узнемиравање, сексуално узнемиравање, потицање на дискриминацију и насиље по основу пола³⁶.

Закон дефинише насиље по основу пола као свако дјеловање којим се наноси или може бити нанијета физичка, психичка, сексуална или економска штета или патња, као и пријетња таквим дјеловањем које спутава особу или групу особа да ужива у својим људским правима и слободама у јавној и приватној сфери живота³⁷. У ставу 3 прецизира се да ово укључује, али се не ограничава на: насиље у породици или домаћинству; насиље у широј заједници; насиље које почине или толеришу органи власти и други овлаштени органи и појединци; насиље по основу пола у случају оружаних сукоба³⁸.

Надлежни органи власти обавезни су предузети одговарајуће мјере ради елиминације и спречавања насиља по основу пола, те осигурати инструменте заштите, помоћи и накнаде жртвама³⁹.

Закон предвиђа и кривичноправну заштиту, прописујући да ће се казном затвора од шест мјесеци до пет година казнити онај ко на основу пола врши насиље, узнемиравање или сексуално узнемиравање којим се угрожава мир, душевно здравље или тјелесни интегритет друге особе⁴⁰.

Законом о забрани дискриминације⁴¹ успостављен је оквир за остваривање једнаких права и могућности свим особама, уређен систем заштите од дискриминације и утврђене одговорности законодавне, судске и извршне власти. Дискриминација је дефинисана као *„свако различито поступање, укључујући свако искључивање, ограничавање или давање*

³³ Статут Брчко дистрикта Босне и Херцеговине, („Службени гласник БД БиХ“, бр. 17/08 – пречишћени текст, 32/13, 2/18).

³⁴ Статут Брчко дистрикта БиХ, чл. 14.

³⁵ Закон о равноправности полова БиХ, „Службени гласник БиХ“, бр. 16/03, 102/09, чл. 1.

³⁶ Чл. 3 и 4.

³⁷ Чл. 6, ст. 2.

³⁸ Чл. 6, ст. 3.

³⁹ Чл. 6, ст. 4.

⁴⁰ Чл. 29.

⁴¹ Закон о забрани дискриминације БиХ, „Службени гласник БиХ“, бр. 59/09, 66/16.

*предности (...) на основу расе, боје коже, језика, вјере, етничке припадности, инвалидитета, старосне доби, националног или социјалног поријекла, везе с националном мањином, политичког или другог увјерења, имовног стања, чланства у синдикату или другом удружењу, образовања, друштвеног положаја и пола, сексуалне оријентације, родног идентитета, полних карактеристика, као и сваке друге околности*⁴².

Закон препознаје директну и индиректну дискриминацију, посебне облике дискриминације (узнемиравање, сексуално узнемиравање, мобинг, сегрегација, издавање налога, помагање у дискриминацији, потицање на дискриминацију) и теже облике дискриминације (вишеструка, продужена и поновљена дискриминација)⁴³.

Родно засновано насиље, према овом закону, сматра се обликом дискриминације на основу пола. Насиље у породици, имајући у виду статистичке индикаторе и чињеницу да су жене најчешће жртве, такође се сматра обликом дискриминације⁴⁴.

Према члану 6 Закона о забрани дискриминације, забрана дискриминације обухвата поступање свих јавних органа на нивоу државе, ентитета, кантона и Брчко дистрикта БиХ, општинских институција и органа, као и свих правних и физичких лица, у свим областима живота.

Законодавство на нивоу Федерације БиХ

У циљу јачања система заштите од насиља у породици и насиља према женама, почетком 2025. године у Федерацији Босне и Херцеговине донесен је нови Закон о заштити од насиља у породици и насиља према женама, објављен у „Службеним новинама Федерације БиХ“, број 19/25. Овај закон има карактер *lex specialis*, којим се на свеобухватан начин уређује заштита жртава насиља, обавезе надлежних органа и институција, надлежности невладиног сектора, као и сарадња свих субјеката укључених у систем заштите.

Посебно је значајно што је доношењем овог закона Федерација БиХ дјелимично ускладила Директиву (ЕУ) 2024/1385 о сузбијању насиља према женама и насиља у породици⁴⁵, као и препоруке Комитета држава потписница Истанбулске конвенције⁴⁶. Тиме је потврђена обавеза Босне и Херцеговине да своје законодавство усклађује с европским стандардима и међународним обавезама у овој области.

Нови закон доноси низ важних новина у односу на ранија законска рјешења. По први пут је уведен појам „насиље према женама“, који се дефинише као облик дискриминације и кршења људских права⁴⁷. Листа радњи које представљају насиље значајно је проширена, па се поред досадашњих облика насиља сада обухвата и сексуално насиље, злостављање,

⁴² Чл. 2, ст. 1.

⁴³ Чл. 3–5.

⁴⁴ Чл. 6.

⁴⁵ Директива (ЕУ) 2024/1385 Европског парламента и Савјета од 14. маја 2024.

⁴⁶ Конвенција Савјета Европе о спречавању и борби против насиља над женама и насиља у породици, CETS No. 210, 2011.

⁴⁷ Члан 8, став 2 Закона о заштити од насиља у породици и насиља према женама, ФБиХ, 2025.

узнемиравање и искориштавање члана породице⁴⁸. Истовремено, закон је изричито одредио да се пријетње насиљем сматрају самосталним обликом насиља⁴⁹. Посебну пажњу закон посвећује хитним мјерама заштите, које надлежни полицијски органи изричу одмах на лицу мјеста и које могу трајати до 48 сати⁵⁰. Тиме се осигурава брзо и ефикасно реаговање у ситуацијама када постоји непосредна опасност по жртву. Такође, по први пут се уводи могућност примјене електронског надзора код извршења мјера удаљења из стана и забране приближавања⁵¹, што представља значајно унапређење механизма контроле и заштите.

Додатна новина је обавезна процјена ризика коју су дужни извршити полиција и други субјекти заштите приликом сваке пријаве насиља, с посебним нагласком на ризик од смртности, озбиљности ситуације и могућности понављања насиља⁵². На тај начин се омогућава правовремено доношење одлука и боље управљање случајевима насиља. Надаље, закон предвиђа успостављање СОС линије доступне 24 сата дневно на цијелој територији Федерације, која се финансира из буџета Федерације и која жртвама пружа бесплатну, повјерљиву и непосредну подршку⁵³. У области институционалне заштите, закон детаљно уређује дјеловање сигурних кућа, дефинише минималне стандарде, успоставља централни регистар и прецизира изворе финансирања⁵⁴, чиме се јача одрживост и квалитет пружених услуга.

У домену кривичног права, измјенама Кривичног закона Федерације БиХ⁵⁵ уведен је појам *фемцида* као посебног кривичног дјела⁵⁶. За убиство жене мотивисано родном припадношћу сада је предвиђена казна затвора од најмање десет година или казна дуготрајног затвора. Као отежавајуће околности прописане су ситуације у којима је жртва била претходно злостављана, налазила се у зависном односу према починиоцу или је дјело почињено у контексту родне неравноправности. Истовремено, укинута је могућност откупа казни за најтежа кривична дјела, укључујући насиље у породици.

Додатно, Породични закон Федерације БиХ⁵⁷ забрањује насилничко понашање брачних и ванбрачних партнера, као и других чланова породице. Насилничко понашање у смислу овог закона дефинише се као нарушавање физичког или психичког интегритета, у складу са одредбама члана 4. Закона о равноправности полова у Босни и Херцеговини.

Закључно, доношење новог Закона о заштити од насиља у породици и насиља према женама представља значајан искорак у правцу усклађивања домаћег законодавства с европским стандардима и међународним обавезама. Проширене дефиниције насиља, увођење хитних мјера заштите и електронског надзора, обавезна процјена ризика, СОС линија и централни

⁴⁸ Члан 9, став 1 истог Закона.

⁴⁹ Члан 9, став 2 истог Закона.

⁵⁰ Чланови 22–24 истог Закона.

⁵¹ Чланови 27–29 истог Закона.

⁵² Члан 21 истог Закона.

⁵³ Члан 71 истог Закона.

⁵⁴ Чланови 56–65 истог Закона.

⁵⁵ Кривични закон Федерације БиХ, „Службене новине ФБиХ“, бр. 36/03, 37/03, 21/04, 69/04, 18/05, 42/10, 42/11, 59/14, 76/14, 46/16, 75/17, 7/23.

⁵⁶ Приједлог закона о измјенама и допунама Кривичног закона ФБиХ, усвојен у Дому народа 17.6.2025.

⁵⁷ Породични закон Федерације БиХ, „Службене новине ФБиХ“, бр. 35/05, 41/05, 31/14 и 93/22.

регистар сигурних кућа свједоче о озбиљном приступу Федерације БиХ овом питању. Посебно увођење фемицида као самосталног кривичног дјела шаље јасну поруку да насиље према женама неће бити толерисано, те да ће држава предузимати одлучне мјере како би се заштитила права и сигурност жена и дјеце.

Законодавство на нивоу Републике Српске

Законом о заштити од насиља у породици Републике Српске⁵⁸ уређује се заштита од насиља у породици или породичној заједници, дефинишу се лица која се сматрају члановима породице, субјекти заштите и поступак заштите жртава насиља, оснива Савјет за борбу против насиља у породици, те прописују мјере за заштиту жртве⁵⁹. Основни циљ закона јесте заштита жртава насиља у породици спречавањем и сузбијањем насиља, којим се крше уставом и законима загарантована основна људска права и слободе⁶⁰.

Насиље у породици, у смислу овог закона, обухвата физичко, психичко, сексуално и економско насиље, укључујући пријетње, ускраћивање права на економску независност, ограничавање слободе кретања, насилну изолацију и друге облике узнемиравања⁶¹. Законом је предвиђено доношење хитних мјера ради отклањања непосредне опасности по интегритет жртве, као и заштитних мјера попут удаљења учиниоца из стана или забране приближавања⁶². Такође је омогућено збрињавање жртава у сигурним кућама⁶³.

Кривичним закоником Републике Српске⁶⁴ прописано је кривично дјело насиља у породици или породичној заједници⁶⁵. Основни облик се кажњава новчаном казном или затвором до три године, док су за теже облике – ако је дјело учињено употребом оружја, према дјетету, или је изазвало тешку тјелесну повреду или смрт – предвиђене казне од шест мјесеци до пет година, двије до десет година, односно три до петнаест година затвора. Законик такође познаје и кривично дјело прогањања⁶⁶, којим се санкционише упорно и дуготрајно праћење или успостављање нежељених контаката, а које изазива страх или тјескобу код жртве.

Породичним законом Републике Српске⁶⁷ утврђена је забрана насиља у породици и право сваког члана породице на заштиту од насиља⁶⁸.

⁵⁸ Закон о заштити од насиља у породици Републике Српске „Службени гласник РС“, бр. 102/12, 108/13, 82/15, 84/19.

⁵⁹ Чл. 1.

⁶⁰ Чл. 2.

⁶¹ Чл. 6.

⁶² Чл. 20–23.

⁶³ Чл. 24.

⁶⁴ Кривични законик Републике Српске „Службени гласник РС“, бр. 64/17, 104/18, 15/21, 89/23.

⁶⁵ Чл. 190.

⁶⁶ Чл. 190а.

⁶⁷ Породични закон Републике Српске „Службени гласник РС“, бр. 54/02, 41/08, 63/14.

⁶⁸ Чл. 78Ч.

Законодавство на нивоу Брчко дистрикта Босне и Херцеговине

Законом о заштити од насиља у породици Брчко дистрикта БиХ⁶⁹ уређена је заштита од насиља у породици, дефинишу се чланови породице, субјекти заштите и поступци заштите жртава. Закон прописује облике насиља као што су пријетње тјелесном повредом, ускраћивање средстава за живот, економска доминација, вербални напади, ограничавање слободе комуникације, уништавање имовине, ухођење и изазивање страха⁷⁰. Прописане су и хитне мјере заштите – удаљење учиниоца насиља из стана или забрана приближавања – као и смјештај жртава у сигурну кућу⁷¹.

Кривичним законом Брчко дистрикта БиХ⁷² насиље у породици је посебно кривично дјело.⁷³ Основни облик се кажњава новчаном казном или затвором до три године, док се у случају употребе оружја или када је дјело учињено пред дјететом казна креће од три мјесеца до три године. Теже посљедице, попут тешке тјелесне повреде или смрти, повлаче казну од једне до пет година, односно двије до петнаест година затвора. Ако је жртва претходно била злостављана, учинилац се кажњава казном од најмање десет година или дуготрајним затвором.

Породичним законом Брчко дистрикта БиХ⁷⁴ прописано је да у породици није дозвољено насилничко понашање брачних партнера или било којег другог члана породице, а да се под насилничким понашањем сматра свако понашање које има обиљежја кривичног дјела насиља у породици⁷⁵.

III РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА

У овом дијелу Специјалног извјештаја презентују се подаци истраживања добијени од органа надлежних за заштиту од насиља у породици и то Министарства унутрашњих послова Републике Српске, Министарства унутрашњих послова Брчко дистрикта Босне и Херцеговине, кантоналних министарстава унутрашњих послова, затим подаци којима располаже Високи судски и тужилачки савјет Босне и Херцеговине а који се односи на рад надлежних тужилаштава и судова, као и подаци прикупљени од организација и удружења који се баве питањима заштите од насиља у породици. Истраживање обухвата период од 01.01.2023. до 30.06.2024. године. Упитницима⁷⁶ упућеним надлежним органима тражени су подаци за поменути референтни период који се односе на све релевантне податке везане за насиље у породици. У упитницима упућеним организацијама и удружењима⁷⁷ који се

⁶⁹ Закон о заштити од насиља у породици Брчко дистрикта БиХ „Службени гласник БД БиХ“, бр. 32/10, 3/13, 12/17.

⁷⁰ Чл. 4.

⁷¹ Чл. 7–11.

⁷² Кривичним законом Брчко дистрикта БиХ „Службени гласник БД БиХ“, бр. 10/03, 45/11, 26/16, 32/19, 3/23.

⁷³ Чл. 218.

⁷⁴ Породичним законом Брчко дистрикта БиХ „Службени гласник БД БиХ“, бр. 23/07, 39/09, 28/19).

⁷⁵ Чл. 94.

⁷⁶ Анекс I извјештаја

⁷⁷ Анекс I извјештаја

баве заштитом од насиља у породици тражена су мишљења и искуства са којима се срећу а везана за проблематику насиља у породици.

1) НАДЛЕЖНИ ПОЛИЦИЈСКИ ОРГАНИ

Анализом пристиглих одговора презентују се статистички подаци о насиљу у породици, као што су бројеви самих пријава, број повучених пријава, ко су најчешћи подносиоци пријава, захтјевима за изрицање заштитних мјера као и броју заштитних мјера, бројеви случаја непоступања по заштитним мјерама, број смјештаја у сигурну кућу, број лица лишених слободе и задржавања, број покренутих прекршајних поступака, број као и пол полицијских службеника који раде на рефератима насиља у породици, као и информација о специјализованим едукацијама на тему примјене закона о заштити од насиља у породици.

Министарство унутрашњих послова Републике Српске

Министарство унутрашњих послова Републике Српске⁷⁸ наводи да је у траженом референтном периоду (01.01.2023. – 30.06.2024.) евидентирало укупно 1698 случајева насиља у породици и то у 2023. години 1193 случаја, док је у првој половини 2024. године евидентирано 505.

Број кривичних дјела је укупно 1484 од чега је у 2023. години евидентирано 1034 случаја а у првој половини 2024. године 450.

Припадници Министарства унутрашњих послова Републике Српске не располажу са подацима о броју повучених пријава као ни са подацима ко су најчешћи подносиоци пријава насиља у породици.

Број предложених заштитних мјера у референтном периоду је 102, од којих у 2023. години 66, док је у првој половини 2024. године евидентирано 36.

Врсте предложених заштитних мјера су:

- а) удаљење из стана, куће или другог стамбеног простора укупно 16, у 2023.години девет а у првој половини 2024.године седам;
- б) забрана приближавања жртви укупно 38, у 2023.години 27 а у првој половини 2024.године 11;
- в) забрана узнемиравања или ухођења жртве укупно 14, у 2023. години осам, а у првој половини 2024. године шест;
- г) обавезан психосоцијални третман укупно осам, у 2023.години шест, а у првој половини 2024. године два;
- д) обавезно лијечење од зависности укупно 26, у 2023.години 16, а у првој половини 2024. године десет.

Број спроведених заштитних мјера у референтном периоду је 67, од којих у 2023. години 41, а у првој половини 2024. године 26.

Врсте спроведених заштитних мјера:

⁷⁸ СМ-1-052-3850/24 од 17.10.2024. године.

- а) удаљење из стана, куће или другог стамбеног простора укупно 13, у 2023. години осам а у првој половини 2024. године пет;
- б) забрана приближавања жртви укупно 30, у 2023. години 21 а у првој половини 2024. године девет;
- в) забрана узнемиравања или ухођења жртве укупно осам, у 2023. години три, а у првој половини 2024. године пет;
- г) обавезан психосоцијални третман укупно три, у 2023. години два, а у првој половини 2024. године један;
- д) обавезно лијечење од зависности укупно 13, у 2023. години седам, а у првој половини 2024. године шест.

Број лица смјештених у Сигурну кућу је 31, од којих је у 2023. години евидентирано 22, док је у првој половини 2024. године евидентирано осам.

Број лица лишених слободе због постојања основа сумње да су починили насиље у породици је 1148, од којих у 2023. години 781, а у првој половини 2024. године 367.

Министарство унутрашњих послова Републике Српске наводи да није евидентирано ниједно покретање прекршајног поступка против лица која нису извршила обавезу пријављивања радњи насиља у породици.

Велики број стручно оспособљених полицијских службеника поступа у случају насиља у породици, и Управа за полицијско образовање Министарства унутрашњих послова Републике Српске, као континуирану активност, реализује специјалистичке обуке за рад на предметима насиља у породици, и до сада је укупно сертифициковано 223 полицијска службеника, од којих 183 мушког пола и 40 женског.

У референтном периоду Управа за полицијско образовање реализовала је пет специјалистичких обука за рад на предметима насиља у породици за полицијске службенике Полицијских управа Фоча, Мркоњић Град, Добој, Источно Сарајево и Бања Лука, и том приликом су сертифицикована 74 полицијска службеника од чега 60 мушког пола и 14 женског.

Поред наведене Специјалистичке обуке, Министарство унутрашњих послова Републике Српске учествује у реализацији OSCE Пројекта под називом “Јачање капацитета кривичног правосуђа за борбу против родно заснованог насиља у Југоисточној Европи”.

У оквиру пројектних активности развијен је савремени јединствени план и програм који се реализује у земљама у којима се спроводи пројекат (Србија, Црна Гора, Сјеверна Македонија, Албанија и Босна и Херцеговина).

У Босни и Херцеговини реализована је, 2023. године у Сарајеву, “Обука за родно осјетљиво полицијско поступање у предметима насиља над женама и дјевојчицама“, и обуци је присуствовало 13 полицијских службеника, од тога девет мушког и четири женског пола. Предвиђено је да, сви представници полицијских управа који су прошли поменућу обуку, похађају и обуку за инструкторе за родно осјетљиви полицијски рад у предметима насиља

над женама и дјевојчицама. У вези с тим Управа за полицијско образовање, у сарадњи са OSCE мисијом у Босни и Херцеговини реализовала је „Специјалистичку обуку за родно осјетљиви полицијски рад у предметима насиља над женама и дјевојчицама“ за 10 полицијских службеника (из сваке полицијске управе по један) и то за осам полицијских службеника мушког пола и два женског.

Полиција Брчко дистрикта Босне и Херцеговине

Полиција Брчко дистрикта Босне и Херцеговине⁷⁹ доставила је информације да је, у периоду од 01.01.2023. до 30.06.2024. године, евидентирано укупно 27 пријава кривичног дјела „насиља у породици“, те да је у истом периоду Тужилаштву Брчко дистрикта БиХ упутило 35 Извјештаја против 36 лица за почињено кривично дјело „насиље у породици“. Надаље се наводи да су најчешћи подносиоци пријава биле жртве насиља у породици, да је у наведеном периоду упућено пет захтјева за изрицање заштитних мјера, док су евидентирана четири случаја смјештаја у сигурну кућу. Због почињеног кривичног дјела „насиље у породици“ слободе је лишено седам лица.

У Полицији Брчко дистрикта БиХ на пријавама кривичног дјела „насиља у породици“ раде укупно четири полицијска службеника, док је кроз специјализоване едукације на тему примјене Закона о заштити од насиља у породици у Брчко дистрикту БиХ прошло више полицијских службеника.

Такође, у наведеном периоду Полиција Брчко дистрикта БиХ поступала је и по пријавама насиља у породици по Закону о заштити од насиља у породици у Брчко дистрикту БиХ којом приликом је у наведеном периоду Основном суду Брчко дистрикта БиХ упутила 33 захтјева за покретање прекршајног поступка против 39 лица. У наведеном периоду није било повучених пријава, а најчешћи подносиоци пријава су били чланови породице. У два случаја су поднесени захтјеви за изрицање заштитних мјера, док су и изречене двије заштитне мјере. У наведеном периоду нису евидентирана непоступања по наложеним заштитним мјерама, док смјештаја у сигурну кућу није било. Због почињеног прекршаја из члана 5. Закона о заштити од насиља у породици слободе су лишена два лица. Нису евидентиране пријаве непријављивања радњи насиља у породици.

Федерација Босне и Херцеговине

Ради сагледавања обима и начина поступања надлежних органа у случајевима насиља у породици, Институција омбудсмена за људска права БиХ прикупила је податке од свих кантоналних министарстава унутрашњих послова у Федерацији БиХ.

У наставку су представљени подаци које су доставила министарства, с приказом пријављених случајева, изречених заштитних мјера и других релевантних информација.

⁷⁹ Акт број 14.05-04.12-73843/24 од 14.10.2024. године.

Министарство Унско-санског кантона

Министарство унутрашњих послова Унско-санског кантона⁸⁰, у вези поступања по пријавама које се односе на насиље у породици, предузетим мјерама од стране полицијских службеника и изречених заштитних и других мјера од стране осам Полицијских станица Управе полиције Министарства Унско-санског кантона, у датом референтном периоду, евидентирало је слjedeће податке. Као најчешћи подносиоци пријава евидентирани су чланови породице жртава, саме жртве насиља, грађани, здравствени радници и школски педагози.

- Број поднесених пријава о насиљу у породици - 222,
- Број повучених пријава – 5,
- Број поднесених захтјева за изрицање заштитних мјера је 298.

Врсте предложених заштитних мјера:

- а) забрана узнемиравања и ухођења жртве насиља у породици – 33,
- б) забрана приближавања жртви насиља – 22,
- в) обавезан психосоцијални третман – 21,
- г) обавезно лијечење од зависности – 12,
- д) забрана враћања у кућу или неки други стамбени простор – 5,

- број изречених заштитних мјера – 112,
- број случајева непоступања по заштитним мјерама, односно број случајева у којима је обавијештен надлежни суд са приједлогом за изрицање новчане казне – 21,
- број случајева смјештаја у сигурну кућу – 17,
- број лица лишених слободе и задржавања у случајевима када постоје основане сумње да је лице починило насиље у породици – 139.

Није било покренутих прекршајних поступака против лица која нису извршила обавезу пријављивања насиља у породици. На рефератима насиља у породици распоређена су четири полицијска службеника и то три мушког и један женског пола. Полицијски службеници су пролазили кроз специјализоване обуке на тему примјене Закона о заштити од насиља у породици у ФБиХ.

Министарство унутрашњих послова Унско-санског кантона доставило је и податке у вези с поступањем сектора криминалистичке полиције по кривичним дјелима насиља у породици. Број поднесених пријава је четири, нема евидентираних повучених пријава, док су најчешћи подносиоци пријава саме жртве. Број предложених заштитних мјера је шест и то три забране приближавања жртви насиља, једна мјера обавезног психосоцијалног третмана, двије мјере забране узнемиравања и ухођења као и једна забрана враћања у стан/кућу или неки други стамбени простор. Изречено је осам заштитних мјера. Достављен је и један захтјев за продужење и изрицање заштитне мјере, те су предложене двије мјере и то забрана узнемиравања и ухођење жртве и удаљење из стана/куће или неког другог стамбеног простора као и забрана враћања у стан/кућу или неки други стамбени простор. Није било

⁸⁰ Акт број: 05-04/04-1-11/25/ПЈ примљен дана 22.01.2025. године.

случајева непоступања по заштитним мјерама, односно случајева у којима је обавијештен надлежни суд са приједлогом за изрицање новчане казне. Једна жртва је смјештена у сигурну кућу, као и једно лице лишено слободе и задржавања у случају кад постоји основана сумња да је починило насиље у породици. Није било покренутих прекршајних поступака против лица која нису извршила обавезу пријављивања радњи насиља у породици. На реферату насиља у породици распоређена су четири полицијска службеника и то три мушког и један женског пола.

Министарство унутрашњих послова Посавског кантона

У евиденцији Министарства унутрашњих послова Посавског кантона⁸¹ за тражени референтни период налази се 37 поднесених пријава о насиљу у породици, док је евидентирана једна повучена пријава. Као најчешћи подносиоци пријава се издвајају саме жртве насиља, чланови породице и здравствени радници. Поднесено је 58 захтјева за изрицање заштитних мјера од чега 33 забране прилажења жртви, 21 забрана узнемиравања и ухођења, као и четири мјере обавезног лијечења од зависности. Изречено је укупно 67 заштитних мјера, док није евидентиран ниједан случај непоступања по заштитним мјерама, односно случај у којем је обавијештен надлежни суд са приједлогом за изрицање новчане казне. Није било смјештаја жртва у сигурну кућу, као ни покренутих поступака против лица која нису извршила обавезу пријављивања радњи насиља у породици. Слободе су лишена 33 лица у случајевима када постоје основе сумње да је почињено насиље у породици, од чега је седам задржано дуже од 24 сата. На рефератима насиља у породици распоређено је 18 полицијских службеника од чега је 15 мушког а три женског пола. Полицијски службеници Министарства унутрашњих послова Посавског кантона пролазили су специјализоване едукације на тему примјене Закона о заштити од насиља у породици ФБиХ.

Министарство унутрашњих послова Тузланског кантона

Министарство унутрашњих послова Тузланског кантона⁸² доставило је податке из своје евиденције за тражени референтни период гдје је наведено да су најчешћи подносиоци пријава о насиљу у породици саме жртве и центри за социјални рад као и здравствене установе.

- Број поднесених пријава о насиљу у породици – 739,
- Број повучених пријава – 219,
- Број поднесених захтјева за изрицање заштитних мјера – 399.

Врсте предложених заштитних мјера:

- а) удаљење из стана, куће или неког другог стамбеног простора и забрана враћања у стан, кућу или неки други стамбени простор – 80,
- б) забрана приближавања жртви насиља – 353,
- в) забрана узнемиравања и ухођења особе изложене насиљу – 305,

⁸¹ Акт број: 02-2/1-03-549/24-1 достављен дана 15.10.2024. године.

⁸² Акт број: 08-06/3-3-03.2-3-4688/24 ХЕ достављен дана 17.10.2024. године.

- г) обавезан психосоцијални третман – 69,
- д) обавезно лијечење од зависности – 57,

- број изречених заштитних мјера – 778,
- број случајева непоступања по заштитним мјерама, односно број случајева у којима је обавијештен надлежни суд са приједлогом за изрицање новчане казне – 62,
- број случајева смјештаја у сигурну кућу – 42,
- број лица лишених слободе и задржавања у случајевима кад постоје основе сумње да је лице починило насиље у породици – 120.

Није било покренутих прекршајних поступака против лица која нису извршила обавезу пријављивања радњи насиља у породици. На рефератима насиља у породици раде 93 полицијска службеника од чега је 70 мушког а 23 женског пола. Велики број полицијских службеника је прошао кроз специјализоване едукације на тему примјене Закона о заштити од насиља у породици у ФБиХ.

Министарство унутрашњих послова Зеничко-добојског кантона

Министарство унутрашњих послова Зеничко-добојског кантона⁸³ доставило је податке за референтни период из којег је видљиво да су најчешћи подносиоци пријава чланови породице жртава насиља, саме жртве насиља као и здравствене и социјалне установе. Број поднесених пријава о насиљу у породици је 609, а број повучених пријава износи 89. Број поднесених захтјева за изрицање заштитних мјера, врсте предложених мјера и број по врстама је 339. Број изречених заштитних мјера износи 575, док је број случајева непоступања по заштитним мјерама, односно број случајева у којима је обавијештен надлежни суд са приједлогом за изрицање новчане казне 58. Било је 10 случајева смјештаја жртава у сигурну кућу, док није био ниједан покренути поступак против лица која нису извршила обавезу пријављивања радњи насиља у породици. Лишено је слободе 531 лице и задржано у случајевима када постоје основи сумње да је лице починило насиље у породици. На рефератима насиља у породици распоређено је 38 полицијских службеника, док је 532 службеника учествовало у 16 обука на тему примјене Закона о заштити од насиља у породици.

Министарство унутрашњих послова Босанско-подрињског кантона

Министарство унутрашњих послова Босанско-подрињског кантона⁸⁴ доставило је информацију да су за референтни период од 01.01.2023. године до 30.06.2024. године биле укупно 32 поднесене пријаве, да није било повучених пријава и да су најчешћи подносиоци пријава биле жртве и чланови породице. Надаље се наводи да су поднесена 23 захтјева за изрицање заштитних мјера, од којих су слједеће врсте предложених мјера:

- а) удаљење из стана и других просторија -10,
- б) забрана приближавања жртви -10,
- в) забрана узнемиравања и ухођења – 5,

⁸³ Акт број: 08-02-01/1-03-2-4978-1/24 примљен дана 16.10.2024. године.

⁸⁴ Акт број 07/1-03-271/25 од 14.01.2025. године.

- г) обавезан психосоцијални третман -7,
- д) обавезно лијечење – 2.

Надаље се наводи да је изречено 39 заштитних мјера и да није било случајева непоступања по заштитним мјерама као ни случајева смјештања у сигурну кућу. Није било покренутих прекршајних поступака против лица која нису извршила обавезу пријављивања радњи насиља у породици. Укупно је задржано и лишено слободе због основа сумње на кривично дјело насиља у породици 23 лица.

На рефератима насиља у породици је задужено 5 полицијских службеника од чега је 4 мушкарца и 1 жена. Службеници полиције који раде на рефератима насиља у породици пролазили су кроз специјализоване едукације на тему примјене Закона о заштити од насиља у породици.

Министарство унутрашњих послова Средњобосанског кантона

Министарство унутрашњих послова Средњобосанског кантона⁸⁵ је доставило информацију да је за **референтни период од 01.01.2023. године до 30.06.2024.године** било укупно 168 пријава насиља у породици, од чега је током 2023.године запримљено 125 пријава, а за првих шест мјесеци 2024. године 43 пријаве. Надаље су достављени подаци да су у референтном периоду 34 пријаве повучене, у смислу да су подносиоци одустали од пријаве и да су најчешћи подносиоци пријава сама оштећена лица. Надаље се наводи да је поднесено 105 захтјева за изрицање заштитних мјера, да је изречено 107 мјера „привремено лишење слободе“ (ф) уз напомену да се за ове мјере „због хитности у поступању врло често не подносе захтјеви према судовима, него се наведена мјера реализује у складу са Законом о кривичном поступку ФБиХ.“ Надаље се наводи да су изречене и 204 остале заштитне мјере и то:

- а) удаљење из стана, куће или неког другог стамбеног простора и забрана враћања у стан, кућу или неки други стамбени простор – 43;
- б) забрана приближавања жртви насиља – 83;
- в) забрана узнемиравања и ухођења особе изложене насиљу – 54;
- г) обавезан психосоцијални третман – 14;
- д) обавезно лијечење од зависности- 10.

У посматраном периоду у 12 случајева је дошло до кршења заштитних мјера, о чему је у складу са законским прописима обавијештен надлежни суд, односно поднесени захтјеви за покретање прекршајног поступка. Једна од организационих јединица Управе полиције овог Министарства је имала 1 случај смјештања жртве у сигурну кућу.

Није било забиљежених случајева покренутих поступака против лица која нису извршила обавезу пријављивања радњи насиља нити су по овом основу покретани поступци.

Предмети кривичних дјела „Насиље у породици“ су према правилницима овог Министарства у надлежности полицијских станица, односно полицијских истражилаца, те

⁸⁵ Акт број: 02/3-3-04-1052/24 КХ, од 14.10. 2024. године.

с тим у вези, предмет дужи и по истом поступа дежурни истражилац у моменту пријаве. У 11 организационих јединица нивоа полицијске станице укупно је 85 полицијских службеника мушког пола и 11 службеница женског пола који поступају по предметима ове врсте кривичних дјела.

У периоду јануар - јуни 2023.године у различитим интервалима од стране службеника одјељења за едукацију одржана су предавања у 11 организационих јединица, полицијских станица при овом Министарству на тему Закона о заштити од насиља у породици и Правилника о начину провођења заштитних мјера за починиоце насиља у породици које су у надлежности полиције.

Едукацијом обухваћени истражиоци у полицијским станицама, вође смјена, оперативни дежурни те полицијски службеници који су задужени за праћење провођења заштитних мјера. Током првих 6 мјесеци 2024.године, 6 полицијских службеника из различитих полицијских станица су присуствовали некој врсти едукације.

Такође, потребно је напоменути да све организационе јединице овог Министарства имају обавезу сачињавања годишњих Планова обуке, те се у складу с тим, редовно, од стране руководног кадра сваке појединачне организационе јединице одржавају обуке на разне теме, између осталог и насиља у породици.

Министарство унутрашњих послова Херцеговачко-неретванског кантона

Министарство унутрашњих послова Херцеговачко-неретванског кантона⁸⁶ доставило је релевантне податке које се односе на референтни период наводећи да су најчешћи подносиоци пријава грађани и чланови породице. Поднесено је 190 пријава о насиљу у породици, док је повучено 12. Број поднесених захтјева за изрицање заштитних мјера је 93 од чега:

- а) забрана приласка – 61;
- б) забрана узнемиравања и ухођења – 13;
- в) удаљење из стана – 10;
- г) обавезни психосоцијални третман – 11;
- д) обавезно лијечење од зависности – 8.

Изречене су 84 заштитне мјере, док је било 17 случајева непоступања по заштитним мјерама, односно број случајева у којима је обавијештен надлежни суд са приједлогом за изрицање новчане казне. Девет жртава насиља смјештено је у сигурну кућу, док је 67 лица лишено слободе и задржано у случајевима када постоје основи сумње да је особа починила насиље у породици. Није било покренутих прекршајних поступака против особа које нису извршиле обавезу пријављивања радњи насиља у породици. Полицијски службеници су пролазили кроз специјализоване едукације на тему примјене Закона о заштити од насиља у породици ФБиХ. На рефератима насиља у породици ради 18 полицијских службеника.

⁸⁶ Акт број: 01-03-2-1340/24 достављен дана 11.11.2024. године.

Министарство унутрашњих послова Западнохерцеговачког кантона

Министарство унутрашњих послова Западнохерцеговачког кантона⁸⁷ доставило је податке који се односе на референтни период наводећи да су најчешћи подносиоци пријава чланови породице, да је за тражени период запримљено 55 пријава о насиљу у породици те да није било повучених пријава. Број поднесених захтјева за изрицање заштитних мјера је 70 од чега:

- а) забрана приближавања жртви – 18;
- б) удаљавање из стана, куће или неког стамбеног простора и забрана враћања – 3;
- в) обавезно лијечење од зависности – 18;
- г) обавезан психосоцијални третман – 21;
- д) притвор (због кршења претходно изречене заштитне мјере) – 1.

Изречено је 76 заштитних мјера, од чега је било 9 случајева непоступања по заштитним мјерама, односно случајева у којима је обавијештен надлежни суд са приједлогом за изрицање новчане казне. Три жртве насиља су смјештене у сигурну кућу, док је број лица лишених слободе и задржавања у случајевима кад постоје основе сумње да је лице починило насиље у породици било 42. Није било покренутих прекршајних поступака против особа које нису извршиле обавезу пријављивања радњи насиља у породици. У Министарству унутрашњих послова Западнохерцеговачког кантона на реферату насиља у породици је ангажовано укупно 13 службеника/ица, од чега 12 мушкараца и једна жена.

Министарство унутрашњих послова Кантона Сарајево

Министарство унутрашњих послова Кантона Сарајево⁸⁸ је у вези са постављеним питањима доставило Табелу са подацима, како је наглашено у одговору, који су евидентирани у Одјељењу за аналитику, планирање и евиденције Управе полиције МУП-а Кантона Сарајево. Из наведене табеле произлази да располажу подацима броја пријављених случајева насиља у породици, број поднесених службених извјештаја о почињеном кривичном дјелу из члана 222 КФ ФБиХ надлежном тужилаштву, број лица лишених слободе због постојања основа сумње да су починили кривично дјело из чл. 222 КЗ ФБиХ, број изречених мјера те број кршења заштитних мјера.

Министарство је доставило информацију да је за референтни период овог извјештаја (од јануара 2023. године до јуна 2024. године) укупно је било 522 пријава случајева насиља у породици, поднесено је 496 службених извјештаја о почињеном кривичном дјелу из члана

⁸⁷ Акт број 02-2-1/1-183/24-6 од 18.10.2024. године – уважавајући да је у овом акту министарство навело да доставља податке за период од 01.01.2024. године до 30.06.2024. године, што није у складу са траженим референтним периодом, актом Институције омбудсмена од 07.02.2025. године је затражено појашњење односно достављање информација за тражени референтни период од 01.01.2023. године до 30.06.2024. године. Институција омбудсмена је након тога запримила акт Министарства унутрашњих послова Западнохерцеговачког кантона број 02-2-1/1-183/24-8 од 17.02.2025. године у којем је истакнуто да се подаци достављени у акту број 02-2-1/1-183/24-6 од 18.10.2024. године односе на тражени референтни период од 01.01.2023. године до 30.06.2024. године и да је била ријеч у претходно достављеном акту у штампарској грешци приликом навођења датума.

⁸⁸ Акт број 01-9-4-46106/24 од 08.10.2024. године.

222 КФ ФБиХ надлежном тужилаштву, 343 лица је лишено слободе због постојања основа сумње да су починили кривично дјело из чл. 222 КЗ ФБиХ, изречено је 978 заштитних мјера од чега је утврђено кршење заштитних мјера у 106 случајева.

Према табеларно достављеним подацима у току 2023. године је било 336 пријава случајева насиља у породици, поднесено је 317 службених извјештаја о почињеном кривичном дјелу из члана 222 КФ ФБиХ надлежном тужилаштву, 214 лица је лишено слободе због постојања основа сумње да су починили кривично дјело из чл. 222 КЗ ФБиХ, изречена је 571 заштитна мјера од чега је утврђено кршење заштитних мјера у 59 случајева.

У периоду од јануара до краја јуна 2024. године је било 186 пријава случајева насиља у породици, поднесено је 179 службених извјештаја о почињеном кривичном дјелу из члана 222 КФ ФБиХ надлежном тужилаштву, 129 лица је лишено слободе због постојања основа сумње да су починили кривично дјело из чл. 222 КЗ ФБиХ, изречено је 407 заштитних мјера од чега је утврђено кршење заштитних мјера у 47 случајева.

Министарство унутрашњих послова Кантона 10

Министарство унутрашњих послова Кантона 10⁸⁹ је доставило информацију да је за референтни период од 01.01.2023. године до 30.06.2024.године пријављено укупно 51 случај насиља у породици, да су најчешћи подносиоци пријава чланови породице те да није било евидентираних повучених пријава у наведеном периоду. Надаље су достављени подаци да су у референтном периоду поднесена 23 захтјева за изрицање заштитних мјера, да су изречене 52 заштитне мјере, од чега је један пут мјера „привремено лишење слободе“:

- а) удаљење из стана, куће и других стамбених објеката – 7;
- б) забрана приближавања жртви насиља – 7;
- в) забрана узнемиравања и ухођења особе изложене насиљу – 7;
- г) обавезни психосоцијални третман – 18;
- д) обавезно лијечење од зависности – 12.

Надаље се наводи да нису евидентирани случајеви непоступања по заштитним мјерама, да није било смјештаја жртве у сигурну кућу и да је „сваки починилац насиља у породици лишен слободе“. Нису забиљежени прекршајни поступци особа које нису извршиле обавезу пријављивања радњи насиља у породици. Зависно о распореду службе у тренутку заступања пријаве на случајевима насиља раде полицијски службеници женског и мушког пола. Полицијски службеници редовно пролазе кроз разне специјализоване едукације на тему примјене закона о заштити насиља у породици.

2) ВИСОКИ СУДСКИ И ТУЖИЛАЧКИ САВЈЕТ

Институција омбудсмена је, у циљу израде овог Специјалног извјештаја, затражила од Високог судског и тужилачко савјета⁹⁰ достављање података из евиденције коју посједује

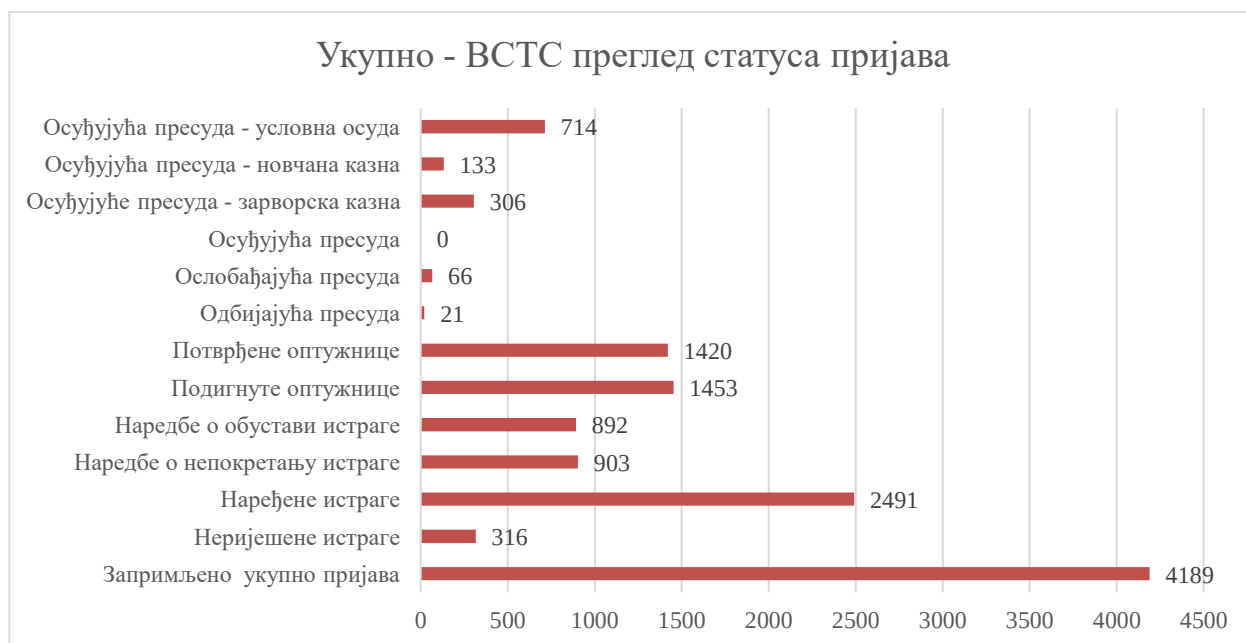
⁸⁹ Акт број 02-03/4-3-03-9498-1/24, од 14.10.2024. године.

⁹⁰ Акт Институције омбудсмена број Ж-Бл-06-553/24 од 25.09.2024. године.

везано за кривично дјело насиља у породици/породичној заједници, за референтни период за који се спроводи истраживање од 01.01.2023. године до 30.06.2024. године, за све правосудне органе у Босни и Херцеговини и то: 1) Број заprimљених пријава; 2) Број неријешених истрага; 3) Број наређених истрага; 4) Број наредби о непокретању истраге; 5) Број наредби о обустави истраге; 6) Број подигнутих оптужница; 7) Број потврђених оптужница; 8) Број одбијајућих пресуда; 9) Број ослобађајућих пресуда; 10) Број осуђујућих пресуда; 11) Број осуђујућих пресуда – затворска казна; 12) Број осуђујућих пресуда – новчана казна; 13) Број осуђујућих пресуда – условна осуда; 14) Пол починилаца у осуђујућим пресудама; 15) Пол жртве у осуђујућим пресудама; 16) Старосна структура починиоца и жртве.

Високи судски и тужилачки савјет је Институцији омбудсмена доставио табеларно тражене статистичке индикаторе, преузете из Система за аутоматско управљање предметима у судовима и тужилаштвима у БиХ (ЦМС/ТЦМС).⁹¹

За референтни период (01.01.2023. – 30.06.2024.) за кривично дјело насиље у породици/породичној заједници за све правосудне органе у Босни и Херцеговини према информацијама ВСТС-а било је укупно **4189** заprimљених пријава, **316** неријешених истрага, **2491** наређених истрага, **903** наредби о непокретању истраге, **892** наредби о обустави истраге, **1453** подигнутих оптужнице, **1420** потврђених оптужница, **21** одбијајућих пресуда, **66** ослобађајућих пресуда, **306** осуђујућих пресуда (затворска казна), **133** осуђујућих пресуда (новчана казна) и **714** осуђујућих пресуда (условна осуда).⁹²

Дијаграм 1 – ВСТС преглед пријава

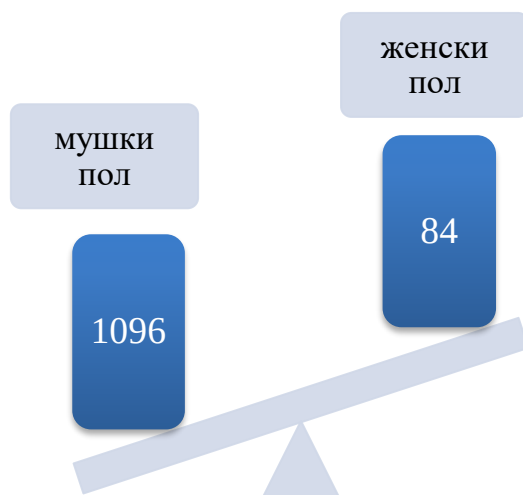
У циљу боље прегледности у **табели која се налази у Анексу II извјештаја** ће бити детаљније презентовани “Подаци о пријавама, истрагама, оптужницама и пресудама за кривично дјело насиља у породици/породичној заједници у периоду од 1.1.2023. године -

⁹¹ Акт број 06-43-1-3472-2/2024. године од 10.10.2024. године.

⁹² Подаци који се односе на првих тринаест питања Институције омбудсмена.

30.6.2024. године” (односно подаци који се односе на првих тринаест питања Институције омбудсмена).

У вези са питањем **пола починиоца** кривичног дјела насиља у породици/породичној заједници у **осуђујућим пресудама** за референтни период за све правосудне органе у Босни и Херцеговини на основу достављених информација изведен је податак да је било 1096 починилаца мушког пола и 84 починилаца женског пола.

Дијаграм 2 - Пол починиоца кривичног дјела насиља у породици/породичној заједници у осуђујућим пресудама

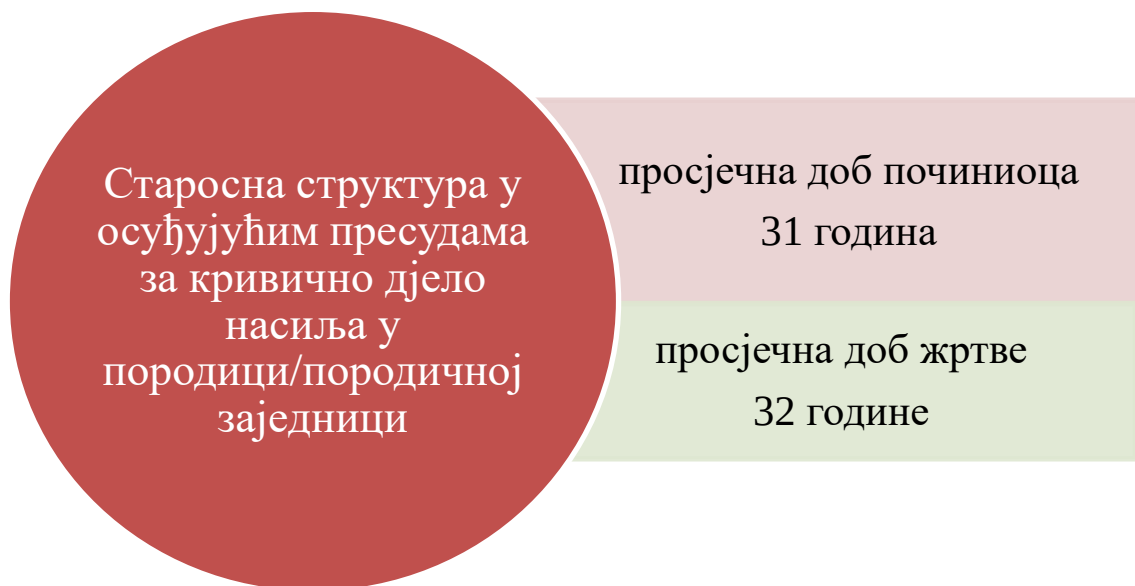
У вези са питањем **пола жртве у осуђујућим пресудама** за кривично дјело насиља у породици/породичној заједници за референтни период за све правосудне органе у Босни и Херцеговини на основу достављених информација изведен је податак да је било 258 жртава мушког пола и 969 жртава женског пола.

Дијаграм 3 - Пол жртве у осуђујућим пресудама за кривично дјело насиља у породици/породичној заједници

У вези са питањем **старосне структуре** починиоца и жртава у осуђујућим пресудама за кривично дјело насиља у породици/породичној заједници за референтни период за све

правосудне органе у Босни и Херцеговини, математичком обрадом табеларно достављених информација од стране ВСТС-а закључено је да просјечна доб починиоца 31 година а просјечна доб жртве 32 године.

Дијаграм 4 – Старосна структура

3) ОРГАНИЗАЦИЈЕ И УДРУЖЕЊА

Анализом пристиглих одговора од организација и удружења која активно учествују у рјешавању проблематике насиља у породици презентују се искуства удружења и организација о узроцима учесталих инцидената насиља у породици, искуства са тренутном законском регулативом, механизмима поступања по пријавама насиља у породици, искуством са случајевима насиља над женама са инвалидитетом, процјена рада сигурних кућа као и подизању свијести о унапређењу система заштите од насиља у породици.

Сарајевски отворени центар

Сарајевски отворени центар⁹³ је организација цивилног друштва која ради на унапређењу људских права у Босни и Херцеговини, која покреће и креира системске друштвене промјене. Осврћући се на тражени референтни период као и на питања из упитника, Сарајевски отворени центар је мишљења да је насиље у породици научено понашање које се преноси са генерације на генерацију, као и да су веће шансе за насиље тамо гдје постоји родна неравноправност односно подређеност жене мушкарцу. Сматрају да уколико је жена економски, самим тим у сваком другом смислу, зависна од мушкарца, има мање могућности да се заштити. Жена која је добила дјецу са насилником ће се вјероватно водити њиховом добробити и размишљати о издржавању дјете у случају да напусти насилника. Сматрају да то не значи да жена која је економски независна не може бити жртва, али јој је пружена већа могућност да изађе из круга насиља. Међутим, сматрају да тада постоји могућност за ескалацију насиља јер жена, одлазећи од насилника, одузима његов осјећај власништва над

⁹³ Акт достављен дана 17.10.2024. године.

њом што најчешће резултује још тежим облицима насиља или фемицидом као коначним исходом. Мишљења је да све наведено не би представљало препреку када би систем радио све што је у његовој моћи да пружи заштиту. Пораст случајева фемицида свједочи да то није случај, те да то доводи до обесхрабрења жртава насиља.

Када се ради о LGBTIQ особама жртвама насиља у породици, мотив за почињење насиља у породици је сексуална оријентација и/или родни идентитет жртве. Најчешће су то малолетне особе или млађе пунолетне особе које су још увијек економски зависне од својих родитеља. Разлика у односу на насиље над женама је у томе што није ријеткост да врше оба родитеља, те браћа или сестре и чланови/ице шире породице. Насиље се манифестује као физичко насиље и/или психичко насиље, економско насиље, или као ограничавање кретања. На пријављивање се жртве тешко одлучују јер то подразумијева окретање против цијеле породице, а осим тога, степен повјерења у институције је врло низак јер и у полицији, центрима за социјални рад или тужилаштву могу доживјети узнемиравање на основу сексуалне оријентације и/или родног идентитета или одобравање насиља које су доживјеле.

Организације које раде са жртвама насиља у породици и остале организације цивилног друштва заговарају за унапређење законског оквира, како Кривичног закона ФБиХ који третира последицу, тако и важећих закона о заштити од насиља у породици којима је циљ превенција. Сматра да постоји простор за унапређење, што свакако не треба да амнестира институције које спроводе законе јер постоје довољно добри механизми за спречавање насиља и према тренутним законским рјешењима, само је питање колико и како се користе, да ли се заиста ради о починиоцима насиља на начин како то закони омогућавају и да ли се изричу адекватне санкције. Узимајући у обзир чињеницу да је само у првих шест мјесеци 2024. године убијено седам жена, јасно је колико су ефикасни механизми поступања по пријавама насиља у породици. Ефикасност подразумијева да свака карика у ланцу заштите ради свој дио посла правовремено и према прописима. Полиција је дужна у року од 12 сати од сазнања за радње насиља поднијети захтјев надлежном суду за изрицање заштитне мјере. Ако се ради о мјерама удаљења из стана, куће или неког другог стамбеног простора и забрани враћања у стан, кућу или неки други стамбени простор, забрани приближавања жртви насиља или забрани узнемиравања и ухођења особе изложене насиљу, суд је дужан у року од 12 сати од пријема захтјева поступити и донијети рјешење. Притом суд није ограничен посебним формалним доказним правилима ради утврђивања чињеница о извршењу радњи насиља.

Сарајевски отворени центар сматра да је дио одговорности наравно и на тужилаштву које је дужно за спровођење истраге и подизање оптужнице за кривично дјело насиља у породици. Оно што често чују од институција и од организација које се баве заштитом жена јесте да тужилаштво обуставља истрагу уколико жртва повуче пријаву. Повлачење пријаве је сасвим очекивано с обзиром да жртва страхује за свој живот и свједочи последицама које задесе жене које пријаве насиље. Али то не скида терет са система, што показују и закони о кривичном поступку који не предвиђају могућност обустављања истраге у случају повлачења пријаве. Тужилац може обуставити истрагу уколико дјело које је починило осумњичено лице није кривично дјело, уколико нема довољно доказа да је осумњичено лице починило кривично дјело, те ако је дјело обухваћено амнестијом, помиловањем или

застаром. Пракса показује да тужилаштво сматра пријаву жртве јединим доказом који може бити основ за подизање оптужнице, занемарујући цијели низ других истражних радњи, попут саслушавања свједока/иња, тјелесног прегледа и других радњи уз налог суда итд. Здравствени/е и социјални/е радници/це, наставници/це, одгајатељи/ице, медицинске, образовне и друге установе, као и невладине организације обавезне су пријавити насиље у породици одмах по сазнању. Ову обавезу имају и сви/е чланови/е породице, као и сваки/а грађанин/ка који сазнају за почињење насиља у породици, поготово ако је жртва насиља дијете. Једина особа која није обавезна пријавити насиље у породици је сама жртва, док све горе наведене особе које не пријаве насиље чине прекршај за који је могуће изрећи казну од 100 КМ до 3000КМ, а износ зависи од тога да ли је прекршај починила службена особа те да ли је дијете жртва насиља. Дакле законодавац препознаје проблем с којим се жртве суочавају и не предвиђа пријављивање жртве као услов за спровођење истраге.

Што се тиче рада сигурних кућа мишљења су да без њиховог постојања и других организација цивилног друштва не би постојао скоро никакав систем заштите за жртве. Сигурне куће пружају психолошко и правно савјетовање, те смјештај који је у том периоду нужен за жртву. Иако закони предвиђају финансирања сигурних кућа из буџета Федерације и кантона, односно ентитета РС и локалних заједница, често њихово функционисање зависи од донаторских средстава. Препрека за пружање брже помоћи је чињеница да о смјештају у сигурну кућу одлучују центри за социјални рад, што значи да жртва не може бити смјештена у сигурну кућу док надлежни ЦСР не донесе рјешење што успорава цијели процес. Без рјешења центра, смјештај жртве не може бити финансиран, што сигурне куће не спречава да изађу изван својих могућности и пронађу додатне изворе финансирања како би жртвама пружиле заштиту. Премда постоје ставови да се починиоци насиља требају измјестити из куће, а не жртва, сигурне куће су важне за опоравак жртве насиља. Жртва се измјешта из окружења у којем је доживјела насиље, те одлази у простор гдје ће јој стручно и сензибилизирано особље пружити психолошку подршку, те ће бити окружена особама које су прошле сличне трауме и имати разумијевања за њено стање. За сваку жртву израђују индивидуални план подршке. Жртвама се помаже и да постану економски независне како би могле водити самосталан живот након напуштања сигурне куће.

Нажалост, када су у питању LGBTIQ особе жртве насиља у породици, постоји само једна сигурна кућа која је успостављена почетком 2024. Тренутно се финансира из донаторских средстава и има капацитет за смјештај четири особе. Сигурна кућа за LGBTIQ особе није у могућности примити малољетне особе, но проблем смјештаја дјеце и жена другачије сексуалне оријентације се може превазићи смјештајем у сигурне куће за жене уколико располажу смјештајним капацитетима. Геј мушкарци и транс мушкарци, односно транс жене које нису прошле кроз прилагођавање пола не могу бити смјештени у сигурне куће које смјештају жене жртве насиља. Једини разлог томе је заштита жена које су прошле кроз трауму и није препоручљиво да буду смјештене у исти простор с мушкарцем након насиља које су доживјеле. Постојање сигурне куће за LGBTIQ особе је значајно и због природе насиља које су доживјеле. За њихов опоравак је боље да буду окружене особама које дијеле иста искуства, а колико год особље сигурних кућа за жене било сензибилизирано, оне не могу гарантовати однос других корисника сигурне куће према особама другачије сексуалне оријентације и/или родног идентитета.

Осврћући се на питање шта је потребно учинити са циљем унапређења система заштите од насиља у породици мишљења су да је потребно спроводити перманентне обуке за полицијске службенике/це, тужиоце/тужитељице и судије/суткиње о поступању са жртвама насиља у породици. Надаље потребно је санкционисати службене особе које не пријаве случајеве насиља у породици, као и лица унутар институција која пропусте предузети радње за пружање адекватне заштите жртвама насиља у породици, попут обустављања истраге у случају повлачења пријаве жртве. Такође, мишљења су да је потребно обезбиједити благовремену исплату пуних износа за финансирање сигурних кућа, укључујући и сигурне куће за смјештај LGBTIQ особа жртава насиља у породици, као и криминализовати конверзивну терапију као облик насиља и LGBTIQ особама. Потребно је континуирано подизати свијест о насиљу кроз медије и друштвене мреже, као и измијенити законе о заштити од насиља у породици како би се ускладили са Истанбулском конвенцијом.

Хелсиншки парламент грађана Бања Лука

Хелсиншки парламент грађана Бања Лука⁹⁴ је организација која подржава и стимулише аутономност и слободу свих грађана укључивањем маргинализованих друштвених група у демократске процесе, нарочито жена и младих. Хелсиншки парламент сматра да постоји простор за унапређење материјалног и процесног правног оквира, нарочито закона којима се уређује заштита од насиља у породици у Републици Српској и Федерацији Босне и Херцеговине, као и кривичног законодавства, а у свјетлу нове Директиве (ЕУ) 2024/1385 која је ступила на снагу у мају 2024. године.

Центар женских права

Центар женских права⁹⁵ је правно-заговарачка организација посвећена унапређењу положаја жена и дјеце у свим друштвеним односима. Наводе да кроз директан рад са клијентицама на пружању бесплатне правне помоћи као најчешћи узорци учесталих инцидената насиља у породици се јављају економска подређеност жртве према насилнику, недостатак подршке околине жртви, неповјерење жртве у институције у ланцу система заштите, недостатак информације коме се обратити/како се заштитити и у коначници блага казнена политика.

Економска подређеност жртве према насилнику подразумева да жртва нема финансијску могућност да изађе из насилне заједнице, те насилник неријетко из тога црпи моћ и користи тај положај моћи. Недостатак подршке околине, породице, пријатеља, често обесхрабрује жртву да потражи помоћ чиме она постаје погоднија „мета“ насилнику. Неповјерење у институције долази из страха жртве да и када потражи помоћ исту неће добити, односно да неће бити заштићена и да ће након тога живот у насилној заједници постати гори. Овај узрок је директно повезан са благом казненом политиком, односно страхом да и ако одређени поступак против насилника буде покренут да исти неће били кажњен или да изречена блага казна неће ништа промијенити. Недостатак информације коме се обратити и како се заштитити утиче на то да жртва оклијева потражити помоћ и осјећа се изгубљено у ланцу

⁹⁴ Акт достављен 27.01.2025. године.

⁹⁵ Акт број 1-32/24 достављен дана 27.01.2025. године.

институција у систему заштите. Најчешће у случајевима насиља у породици узроци се појављују кумулативно и инциденти насиља у породици управо долазе из подређеног положаја жртве према насилнику.

Мишљења су да постојећи законодавни оквир нуди низ алата који се могу искористити као превентивна мјера или одговор на инциденте насиља. У пракси се често дешава да се ови алати не употребљавају или се употребљавају на неадекватан начин због чега често не дају задовољавајуће резултате. Простор за побољшање законодавног оквира увијек постоји, због тога је Центар женских права упутио Федералном министарству правде ФБиХ иницијативе за измјену Закона о заштити од насиља у породици ФБиХ и Кривичног закона ФБиХ. Наши приједлози измјена постојећих закона из предметних иницијатива су већинским дијелом усвојени, те се ускоро очекује доношење новог законодавног оквира против родно заснованог насиља у ФБиХ. Неопходно је било унаприједити постојећи законодавни оквир, али такође је потребно радити и на имплементацији/примјени истог. Неопходно је да се раде едукације које ће осигурати сензибилизацију особља које ради са жртвама насиља у ланцу институција у систему заштите. Едукације ће допринијети адекватнијој примјени постојећег/будућег законодавног оквира и сензибилнијем приступању случајевима насиља у породици, а самим тим и бољој заштити жртава насиља.

Центар женских права сматра да Механизми поступања по пријавама насиља у породици могу бити ефикасни када се адекватно примјењују. Уколико полицијски службеници на адекватан начин заприми и документују пријаву насиља у породици, притворе насилника, упуте захтјев за изрицање заштитних мјера према надлежном суду и прослиједи пријаву тужилаштву на даље поступање, могу се остварити задовољавајући резултати. Међутим, у пракси неријетко долази до тога да неки од ових корака буду изостављени, да пријава не буде запримљена адекватно, те да се не улази у даље поступање и санкционисање. Посљедица неадекватног поступања може бити понављање инцидента насиља или ескалација истог, обесхрабтивање жртве да поново пријави насиље или охрабтивање насилника да чин насиља понови јер није адекватно санкциониран. У скорије вријеме, биљежимо позитивније праксе када је у питању поступање по пријавама насиља, озбиљније се приступа документовању пријава и чешће се изричу мјере заштите, али одговор и даље није на задовољавајућем нивоу.

Када је у питању насиље над женама са инвалидитетом наводе да је такође присутно, најчешће од чланова породице/домаћинства у којем станују. Неријетко у оваквим случајевима жртве насиља не препознају знакове насиља или нису у стању потражити помоћ. У пракси нам се жене са инвалидитетом које трпе насиље ријетко директно обраћају, обично то буде нека особа из њихове околине која је примијетила знакове насиља и која се обрати, у име жртве, за информацију како помоћи. Изаћи из насилне заједнице за жене са инвалидитетом представља посебан изазов, како због економске зависности тако и због нарушеног здравственог стања. Такође, најчешћи разлог због ког нам се обраћају жене са инвалидитетом јесте информисање и правна помоћ при остваривању неких права из социјалне заштите (туђа њега и помоћ, лична инвалиднина...).

Центар женских права као организација нема увид у систем функционисања сигурних кућа, такође нема повратне информације од жена које су биле смјештене у сигурну кућу, нити од

надлежних центара за социјални рад који смјештају жене у сигурне куће, стога нису у могућности дати оцјену рада сигурних кућа у БиХ. У досадашњем раду имали су добру комуникацију са свим сигурним кућама у БиХ.

Центар женских права је мишљења да је, у циљу унапређења система заштите од насиља у породици потребно активније праћење и мултисекторска сарадња институција приликом спровођења мјера забране.

Неопходно је да полицијски службеници одмах по пријави насиља предузму све радње из своје надлежности. Потребно је повећати свијест жена о њиховим правима током трајања мјера забране приласка како би се смањиле могућности за манипулацију и погрешку.

Уколико постоји изречена мјера забране, неопходно је активније укључивање центра за социјални рад, односно проналазак адекватног рјешења поводом одржавања контаката оца са дјецом до момента доношења пресуде о разводу брака/повјери дјетета на родитељско старање. Овакво укључивање је неопходно због додатне заштите жртве насиља, која је неријетко баш приликом остваривања контаката између оца и дјеце поново изложена опасности. Потребно је додатно информисање и едукација жена о њиховим правима, као и о томе када се којој институцији у ланцу система заштите обраћају. Ово је неопходно како би и жене које немају подршку околине знале која су њихова права и коме се у датом тренутку обратити. Појачати развијање и дистрибуцију једноставних водича о правима жртава и корацима које могу предузети, као и увести у праксу чешће препоруке особа од повјерења/помагачица које би пратиле жртве кроз правне и институционалне процесе.

Потребне су и додатне кампање које подстичу грађане на пријављивање насиља и пружање подршке жртвама.

Нова генерација

Нова генерација⁹⁶ је удружење професионалаца које је својим активностима усмјерено на промовисање и заштиту људских права, првенствено права дјетета, те на имплементацију програма за заштиту угрожених категорија. Њихове активности су усмјерене на изградњу друштва које ће бити одговорно према свим својим члановима, посебно дјечи, кроз информисање, едукацију и активно укључивање свих сегмената друштва у процесе промјене.

Према евиденцији Дневног центра за дјецу у ризику, у протеклој години забиљежена су три случаја сумње на физичко кажњавање дјеце. О тим случајевима су обавијештене надлежне институције, које су преузеле случајеве на даље поступање. Родитељи су као узрок физичког кажњавања дјеце навели: лош успјех у школи, избјегавање школских обавеза, недостатак поштовања према родитељима, немогућност успостављања ауторитета над дјецом.

Током рада са дјецом примијећени су сљедећи проблеми: већина дјеце има лош успјех у школи, родитељи не обраћају пажњу о извршавању школских обавеза и показују

⁹⁶ Акт број Д-07/25.

незаинтересованост за образовање и понашање дјеце у школи, хигијенски запуштена дјеца која по неколико дана носе исту одјећу, незадовољавање базичних потреба дјеца (нпр. дјеца немају ужину за школу), изостанак родитељског надзора приликом кориштења мобилног телефона - дјеца проводе и до 12 часова играјући игрице или користећи друштвене мреже, недостатак заједничких активности - према ријечима дјеце никада са родитељима нису ишли у шетњу, отишли у биоскоп, музеј или неку другу институцију. Такође, уочене су ситуације у којима разведени родитељи обећавају материјалне ствари како би придобили наклоност дјетета, прате и уходе бивше партнере, говоре лоше о мајкама те врше притисак на дјецу да лажно оптуже мајке за злостављање. Овакво понашање додатно угрожава психолошку стабилност дјеце и отежава њихов правилан развој. Рад са родитељима указао је на изражен недостатак преузимања одговорности за бригу о дјетету. Умјесто активног укључивања у одгој и васпитање, родитељи настоје пребацити ту одговорност на институције.

Надаље, када је у питању „Плави телефон“, Савјетодавна линија за дјецу и младе, у 2024. години надлежним институцијама упућено је укупно 57 пријава сумњи на насиље над дјецом и одраслим особама чиме је обухваћено 30 дјевојчица, 12 дјечака, 14 особа женског пола и 8 особа мушког пола. Најзаступљенији проблеми због којих су се дјеца и одрасли јављали јесу емоционално злостављање, насиље у породици те насиље путем интернета. Када су у питању пријаве сумњи на насиље, највећи број се односио управо на насиље у породици (42 % од укупног броја свих пријава сумњи на насиље) док се остатак пријава односио на вршњачко насиље те насиље и узнемиравање путем интернета. Када се говори о узроцима насиља у породици, као најчешћи разлози наводе се трауматска искуства из прошлости што се односи на то да су особе које врше насиље и саме у својим породицама биле физички и емоционално злостављање од стране родитеља или других чланова породице. Такође, препознавање и нетретирање психичких потешкоћа као што су алкохолизам и ПТСП доводило је до насилних понашања и немогућности контролисања импулса код једног од родитеља према дјечи или партнеру/-ици. Поред тога, неадекватно разумијевање дјететових потреба, недостатак знања и вјештина о васпитању те нереална очекивања од дјетета доводила су до стреса и фрустрације код родитеља што је резултовало емоционални насиљем или физичким кажњавањем. Додатно, као узрок насиља наводе се и увјерења и ставови особа које врши насиље о томе како би жене требало да се понашају и како је мушкарцима културолошки дозвољено да се понашају. Ово често доводи до тога да је женама забрањено да раде, да се социјализују и уопштено имају подређенију улогу.

Кроз услуге Дневног центра за дјецу у ризику и Савјетодавне линије за дјецу „Плави телефон“, Удружења има успостављену јако добру сарадњу с надлежним институцијама у случајевима породичног насиља. Приликом инцидената насиља у породици поступа се по важећим протоколима, што омогућава правовремену интервенцију и заштиту дјеце. Међутим, како би се додатно унаприједила заштита дјеце, неопходно је путем измјена и проширења законске регулативе обезбиједити финансирање социјалних услуга које испуњавају услове за обављање социјалних дјелатности у погледу простора и броја стручних радника. Тренутно, услуге социјалне заштите се према закону финансирају из буџета локалних заједница што често није довољно, те је неопходно дубље системско рјешење и већа укљученост Влада и њених институција на цијелој територији Босне и

Херцеговине. Такође, важно је радити на јачању капацитета стручних служби и подизању свијести о значају правовремене реакције на насиље у породици.

Према искуству стручног тима Удружења, надлежне институције су по пријавама насиља у породици предузимале потребне мјере за даље поступање. Међутим, у појединим случајевима примијећено је да процес рјешавања породичног насиља траје дужи временски период, што негативно утиче на рад са дјететом, посебно у контексту регулисања његовог контакта са родитељем. Продужени поступци могу изазвати додатну несигурност и стрес код дјетета, отежавајући његову адаптацију и емоционалну стабилност.

Нова генерација наводи да нема искуства у раду са случајевима насиља над женама са инвалидитетом, као ни са сигурним кућама.

Мишљења су, да је, са циљем унапређења система заштите од насиља у породици, кључно повећати број стручних радника у надлежним институцијама, попут центара за социјални рад, како би се осигурала благовремена и квалитетна подршка жртвама насиља. Такође, неопходно је проширити капацитете стручних служби у школама, омогућавајући им да интензивније прате дјецу и препознају знакове породичног насиља, чиме би се додатно ојачао систем ране интервенције. Препознати и додатно финансијски подржати рад удружења која се баве питањем насиља, злостављања или занемаривања и имају значајне ресурсе да адекватно одговоре на изазове са којима се дјеца сусрећу.

Уз кадровско јачање, важно је континуирано организовати додатне едукације и обуке за стручне раднике, с циљем унапређења њихових компетенција у препознавању и реаговању на насиље у породици. Такође, неопходно је интензивирати рад са родитељима кроз превентивне програме који би их едуковали о ненасилним методама васпитања, значају емоционалне подршке дјетету и посљедицама насиља. У прилог ового говори и повећан број позива од стране родитеља путем Плавог телефона који траже савјете о стиливима васпитања и о томе коме да се обрате у случају рјешавања проблема с дјецом. Кроз радионице, савјетовалишта, едукативне кампање, родитељима би се пружила подршка у успостављању здравих породичних односа.

Наводе да уочавају да за заштиту одређеног броја дјеце немају одговарајуће механизме заштите од насиља. На примјер, недостатак довољног броја хранитељских породица представља озбиљан изазов у пружању сигурне и подржавајуће средине за дјецу која су изложена ризику.

Кроз рад Плавог телефона примјетан је повећан број позива од стране родитеља који траже савјете о стиливима васпитања и коме да се обрате у случају рјешавања проблема са дјецом.

Фондација „Удружене жене“ Бања Лука

Фондација „Удружене жене“ Бања Лука⁹⁷ је невладина, непрофитна организација која је основана са основним циљем дјеловања у правцу унапређења друштвеног положаја жене, и њеног права на живот без насиља у породици и јавном животу.

Удружене жене су мишљења да су узроци насиља у породици комплексни, а често укључују комбинацију социјалних, економских, психолошких и културолошких фактора. Сиромаштво, економска несигурност и финансијска зависност могу повећати ризик од насиља, јер стварају додатне тензије у породичним односима и отежавају излазак из насилних ситуација. Алкоголизам и злоупотреба психоактивних супстанци додатно могу појачати агресивна понашања и смањити инхибиције код починилаца насиља. Такође, различити патолошки обрасци понашања, укључујући трауматска искуства из дјетињства, присуство менталних обољења или недостатак емоционалне контроле, могу допринијети насилним реакцијама унутар породице. Понављању насиља значајно доприноси неадекватна реакција система на прве насилне епизоде. Када институције, попут полиције, центара за социјални рад, тужилаштва и судова, не реагују правовремено и ефикасно, жртве остају незаштићене, а починиоци некажњени, што може охрабрити наставак насиља.

Према мишљењу Фондације потребно је усвојити нови Закон о заштити од насиља у породици који би регулисао: поступак код изрицања хитних мјера заштите 1 мјера заштите, с обзиром да одредбама чланова 13. и 23. важећег ЗЗНП није детаљније регулисано шта приједлог за изрицање хитне мјере заштите/заштитне мјере овлашћених подносилаца мора садржати (што би било сврсисходно обухватити одредбама новог закона), нити је детаљније регулисано поступање судова и процедура по приједлозима за изрицање хитне мјере заштите/заштитне мјере, осим упућивања да наведене мјере изриче надлежни суд у прекршајном поступку, те регулисања питања ко је овлашћен да поднесе приједлог за изрицање хитне мјере заштите/заштитне мјере, које су хитне мјере заштите/заштитне мјере и када се могу изрећи и у којим законским роковима је суд дужан одлучити о приједлозима за изрицање хитне мјере заштите/заштитне мјере.

Фондација сматра да је неопходно унаприједити одредбу члана 12а. постојећег ЗЗНП, према којем се по свакој пријави насиља у породици врши процјена ризика, на начин да се осигурају мјере којом би се процјена ризика континуирано вршила, а нарочито у ситуацији када се примјењују хитне мјере заштите/заштитне мјере, те у ситуацији када се наведене мјере престану примјењивати, што је и у складу са одредбом члана 51. Истанбулске конвенције.

Фондација такође сматра да је неопходно измијенити тренутно законско рјешење према којима хитне мјере заштите/заштитне мјере изриче надлежни суд у прекршајном поступку, с обзиром да је наведено законско рјешење стварало велике недоумице у пракси, те су неки судови у Републици Српској (примјера ради Окружни суд у Бијељини) заузимали ставове да ово законско одређење уопште није ни примјењиво, те су по изјављеним жалбама обустављали покренуте поступке по таквим приједлозима, са образложењем да одредбама

⁹⁷ Акт достављен 05.02.2025. године.

ЗЗНП, нити одредбама Закона о прекршајима Републике Српске („Сл. гласник РС“, бр. 63/2014, 36/2015, 110/2016, 100/2017, 19/2021 и 90/2023, даље: ЗОП РС) није прописано како ће се то покренути и водити прекршајни поступак и заштитне мјере у прекршајном поступку против некога за дјело које није прописано као прекршај, те да иако ЗЗНП заштитне мјере не прописује као санкције да исте имају репресивни карактер, због чега према ставовима неких судова постоје околности које искључују вођење прекршајног поступка у смислу одредбе члана 181. тачка 8) ЗОП РС.

Неопходно је одредбама ЗЗНП прописати обавезу континуиране едукације овлашћених лица у свим субјектима заштите, а посебно прописати обавезу одржавања континуираних едукација у надлежном Центру за едукацију судија и тужилаца Републике Српске за судије и тужиоце у овој области (примјера ради модули из области насиља у породици или породичној заједници чије би похађање било обавезно за судије/тужиоце који раде на овим предметима), односно законом прописати обавезу редовне специјализоване обуке и осигуравање упутстава за овлаштена службена лица надлежних министарстава унутрашњих послова, судија и тужилаца у области насиља у породици или породичној заједници, са посебним акцентом на процедуре у поступању, у сврху израде стандардизованих алата за процјену у свим случајевима насиља у породици/породичној заједници и развоја плана заштите, помоћи и подршке жртви.

Фондација је мишљења да хитна реакција система у циљу спречавања насиља у породици није довољно ефикасна, јер неодлучност и несигурност представника институција утиче на починиоце и на жртве. Систем значајно пребацује одговорност на жртве насиља, у смислу да, уколико жртва одустаје од пријаве/свједочења, систем врло мало предузима по службеној дужности, да насиље санкционише и заустави. На тај начин је сав терет пребачен на жртву. Такође, систем реагује само на насиље које се десило, систем не реагује у ситуацијама када се пријети насиљем и кад постоје индиције да би се насиље могло десити, што би требало да буде обавеза државе, да учини све да до насиља не дође, а уколико дође да жртве заштити а починиоце казни.

Наводе да су им се у претходном периоду обраћале жене са инвалидитетом које су доживјеле насиље. Жене са инвалидитетом су двоструко маргинализоване, прво зато што имају неку врсту инвалидитета и свакодневно се суочавају са препрекама, а друго зато што су често изложене насиљу од стране самих људи са којима су у партнерству и од којих зависе за помоћ. Жене са инвалидитетом су изложене психичким облицима насиља који нису уобичајени за жртве без инвалидитета, јер се односе на ускраћивање основних потреба које произлазе из зависне везе. За њих је ускраћивање основних потреба као што су храна, хигијена, одјећа и приступ здравственој заштити један од најчешћих облика насиља који има далекосежне посљедице по њихово физичко и ментално здравље. Управо из тих разлога је отежан приступ доступним методама подршке у заједници, јер осим регистрације путем телефона, не постоји други начин регистрације. Често се њихови одласци из својих станова свode на одлазак у пратњи насилне особе, а чак и када оду самостално, постоје велике архитектонске баријере за приступ институционалним просторијама. Ова позиција је додатно компликована за жене које долазе из руралних подручја због територијалне удаљености. Један од изазова је и страх од институционализације, јер је један од облика застрашивања управо ова врста пријетње. Стога је важно развити посебно осјетљиве облике

подршке за рад и приступ за жене са инвалидитетом које су доживјеле насиље. Било би важно извршити свеобухватну анализу база података жена са инвалидитетом како би се мапирале жене у ризику од насиља које би биле уз додатну подршку центара за социјални рад.

Према искуству Фондације у раду са случајевима насиља, може се рећи да је одвођење жртава у Сигурну кућу једна од најефикаснијих мјера заштите и подршке жртвама насиља коју примјењују институције система. Предлаже се у моментима када систем закаже и не користи постојеће механизме да се насилник удаљи из стамбеног простора, да му се одреди мјера притвора од најмање мјесец дана и да се у случају зависности упуту на лијечење, као и у ситуацијама када је ризик од поновног насиља висок. На овај начин жене и дјеца су збринуте на сигурном мјесту, које таквим доживљавају, за цијело вријеме трајања посебне мјере подршке. Даје им се основни осјећај сигурности да нису у опасности од било каквог напада на њихов физички и психички интегритет. У Сигурној кући имају континуирану стручну помоћ и подршку у психолошком, социјалном, медицинском и правном сегменту, која се планира и реализује према њиховим специфичним потребама. У Сигурној кући раде на јачању својих капацитета, како би након изласка и самосталног живота могли одолети свим притисцима и могућим пријетњама починилаца насиља и његове друштвене мреже. У завршној фази ради се на проналажењу излазне стратегије, односно најбољег рјешења, које се реализује кроз економско оснаживање, подршку у проналажењу стана и рјешења за бригу о дјечи. Захваљујући програму, од 1.100 жена и дјеце, њих 75% је нашло излаз из зачараног круга насиља и започело самосталан живот.

У циљу унапређења система заштите од насиља у породици, Фондација сматра да је потребно радити на едукацији свих професионалаца у ланцу заштите и подршке жртвама, али и у ланцу санкционисања починилаца насиља. Законска рјешења омогућавају кориштење приједлога за изрицање хитних мјера заштите и заштитних мјера, које полиција и центри за социјални рад врло ријетко предлажу, па се стога ријетко и изричу. Када жртве искористе прилику да предложе заштитне мјере, представници суда као препреку истичу недостатак сигурности у учioniци, као и недостатак доказа које жртва не може прикупити. Други проблем су дуготрајни судски поступци, који могу трајати и по неколико година. Неопходно је да се локална заједница укључи у рјешавање питања од значаја за жртве насиља, као што су социјално становање, погодности при запошљавању, ослобађање од плаћања трошкова дјеце у предшколским установама, једнократна помоћ након осамостаљења и друго.

IV ЖАЛБЕ ЗАПРИМЉЕНЕ У ИНСТИТУЦИЈИ ОМБУДСМЕНА КОЈЕ СУ СЕ ОДНОСИЛЕ НА НАСИЉЕ У ПОРОДИЦИ

Подаци којима Институција омбудсмена тренутно располаже у вези са насиљем у породици темеље се на појединачним жалбама које је Институција омбудсмена запримила у периоду од 2019. године, па до 2024., који су евидентирани у електронској бази података Институције омбудсмена за људска права Босне и Херцеговине.

Предмети насиља у породици евидентирају се у електронској бази података Институције омбудсмена (OWISS) у оквиру Одјелења за елиминацију свих облика дискриминације као посебна категорија, односно повреда права „насиље у породици“.

Међутим, нужно је истакнути да исказани број предмета насиља у породици у овој бази података, не осликава нужно стварно бројчано стање ових предмета, обзиром да се поједини предмети у којима је кршење права „насиље у породици“, зависно од означене одговорне стране (суд, тужилаштво, полиција, центар за социјални рад и др.), региструју и у оквиру других одјелења нпр. Одјелење за праћење грађанских и политичких права, Одјелење за праћење људских права у области правосуђа и управе, Одјелење за праћење остваривања економских, социјалних и културних права, те Одјелење за праћење остваривања права дјете.

НАСИЉЕ У ПОРОДИЦИ	
ГОДИНА	БРОЈ ПРЕДМЕТА
2019.	1
2020.	7
2021.	6
2022.	1
2023	6
2024.	7

У наставку извјештаја презентујемо неке од огледних примјера регистрованих у периоду 2019-2024. година почевши од новијих.

1. Жалбе запримљене у периоду од 2023-2024. године

Предмет: Омбудсмени БиХ поступају по жалби⁹⁸ која је запримљена путем Удружења Нова генерација Бања Лука (а путем Савјетодавне линије за дјecu и младе „Плави телефон“) као пријава сумње на насиље у породици. Из жалбених навода произлази да је дана 22.08.2024. године једна особа позвала „Плави телефон“ и представила се као А.Х, те истакла да су она, њен брат (14), њена сестра (11) и мајка жртве насиља од стране оца, односно супруга. Током поступка истраживања утврђено је да је Полицијска станица Травник, након пријаве дјетета да она и њени чланови породице трпе физичко насиље од стране оца, предузела мјере и радње из своје надлежности. Дијете је саслушано у присуству стручног особља Центра у просторијама Кантоналног тужилаштва Травник и комплетан извјештај о почињеном кривичном дјелу „насиље у породици“ против оца, прослијеђен је на даље поступање. Центар за социјални рад Нови Травник⁹⁹ обавјештава Омбудсмене о предузетим радњама: дијете саслушано у присуству социјалне раднице Центра у надлежном тужилаштву, обављена теренска посјета на адреси живљења породице, дијете и отац укључени у психосоцијални третман, са намјером да се и други чланови породице укључе у третман, у зависности и од њихове воље. Наводе и да ће у наредном периоду настојати поправити лошу комуникацију и нарушене заједничке односе. Предмет је у раду.

⁹⁸ Ж-БЛ-01-507/24.

⁹⁹ Акт број 04-31.24-313/24 од 27.09.2024. године.

Предмет: Поводом убиства у Градачцу, Институција омбудсмена за људска права Босне и Херцеговине, одлучила је да отвори предмет¹⁰⁰ по службеној дужности (*ex officio*), остварујући свој мандат превентивног механизма заштите основних људских права. Циљ отварања поступка је, између осталог, сагледавање законодавног оквира, политике превенције и других мјера које држава генерално предузима у спречавању дјела ове врсте. У поступку истраге Институција омбудсмена за људска права се обратила Кантоналном тужилаштву Тузланског кантона, тражећи податке од значаја за поступање у предметима насиља у породици или родно заснованог насиља, укључујући информације о конкретном случају као и статистике, анализе, оцјену адекватности правног оквира, тешкоће у доказивању или друге информације везане за поступање, санкционисање или мјере обезбјеђења према починиоцима ове категорије кривичних дјела.

Дана 14.12.2023. године Главни кантонални тужилац је доставио изјашњење које обухвата Извјештај о раду Тужилаштва, Иницијативе везане за примјену кривичних закона, статистике у предметима насиља у породици, те мјере које је тужилаштво предузимало из своје надлежности у циљу превенције почињења поменутих кривичних дјела.

Предмет: Омбудсмени Босне и Херцеговине су одлучили да, у складу са чланом 2. Закона о омбудсмену за људска права Босне и Херцеговине отворе предмет по службеној дужности¹⁰¹, поводом писања појединих медија о раду сигурних кућа у Републици Српској и функционисању СОС телефонских линија за жртве насиља у породици. Како се наводи, од 2006. године успостављен је јединствен СОС телефон, за жртве насиља, али се ова услуга и подршка жртвама насиља у породици „ослања на волонтерски рад“ у три сигурне куће у Републици Српској. Рад ове услуге и подршке жртвама насиља у породици није регулисан законима/подзаконским актима и није обезбијеђено финансирање ових услуга из јавних средстава – буџета.

Омбудсмени Босне и Херцеговине дана 15.01.2024. године Препоруком број П-13/24 позивају Владу Републике Српске и Владу Федерације Босне и Херцеговине да предузму додатне напоре како би се, ради пуне примјене члана 24. Истанбулске конвенције, обезбиједиле бесплатне СОС телефонске линије 24 часа дневно и средства за функционисање и рад СОС линија у оквиру јавних буџета. Позвана је и Влада Брчко дистрикта Босне и Херцеговине да на подручју Брчко дистрикта Босне и Херцеговине омогући функционисање бесплатне СОС телефонске линије 24 часа дневно, као и да средства за функционисање и рад СОС линија обезбиједи у јавном буџету. Такође Омбудсмени су позвали све надлежне да ово значајно питање уреде кроз доношење одговарајућих законских и подзаконских аката.

Након упућене препоруке, Омбудсмени заступају закључак Владе Брчко дистрикта Босне и Херцеговине¹⁰² којим прихватају препоруку Омбудсмена и задужују Одјељење за

¹⁰⁰ Ж-БЛ-06-489/23.

¹⁰¹ Ж-БЛ-06-338/23.

¹⁰² Акт број 01.11-0323СР -004/24 од 24.04.2024. године.

здравство и остале услуге да покрену поступак допуне одговарајућег закона са циљем реализације Препоруке.

Уважавајући протек времена, Омбудсмени су актом од 14.05.2024. године позвали Владу Републике Српске и Владу Федерације Босне и Херцеговине да доставе информације о предузетим мјерама у складу са препоруком Омбудсмена. Након тога, Омбудсмени запримају акт Кабинета премијера Федерације Босне и Херцеговине¹⁰³ из којег произлази да је Кабинет затражио од Гендер центра Федерације Босне и Херцеговине информацију о активностима предузетим на реализацији препоруке.

Како Омбудсмени нису запримили повратне информације надлежних ентитетских влада и информацију од надлежног Одјељења за здравство и остале услуге, актом од 05.08.2024. године, још једном су позвани сви надлежни којима је упућена препорука, да то учине.

До дана израде овог Извјештаја, Омбудсмени нису запримили тражене информације и стога констатују да надлежни нису поступили по препоруци Омбудсмена број П-13/24 од 23.01.2024. године.

Предмет: Омбудсмени БиХ поступали су по жалби¹⁰⁴ странке која је дана 23.07.2022. године напустила супруга и од тада живи код својих родитеља. Са супругом је добила дијете, а дана 12.05.2023. годину супруг је физички напао њу и њене родитеље, а о свему је обавијестила полицију (ПС Станари) и Центар за социјални рад Станари. Како појашњава, задобила је тешке тјелесне повреде и не може вјеровати шта се догодило. На посебан упит појашњава да покушај мирења у надлежном центру за социјални рад није успио и има сазнања да је њен супруг поднио тужбу за развод брака. Од Омбудсмена је захтијевала реакцију. Уважавајући одредбе Закона о омбудсмену за људска права Босне и Херцеговине и Правила поступка Институције омбудсмена за људска права Босне и Херцеговине, ово обраћање регистровано је као жалба и то у Одјељењу за елиминацију свих облика дискриминације. Омбудсмени су се одмах обратили надлежним органима унутрашњих послова и надлежном центру за социјални рад како би им се указало на значај њиховог рада у поступку, тј. у процесу заштите од насиља и родно засноване дискриминације у конкретном случају. Законом о равноправности полова у Босни и Херцеговини прописани су начини заштите жртве насиља, а што укључује и кривично-правну заштиту.

Омбудсмени БиХ обавијештени су да је надлежно тужилаштво дана 08.03.2024. године подигло оптужницу против ББ због кривичног дјела насиља у породици или породичној заједници и да је оптужница упућена на потврђивање судији за претходно саслушање Основног суда у Добоју. Уважавајући чињенице да је тужилаштво подигло оптужницу и да подносиатељица жалбе није доставила нове податке и чињенице који би евентуално изазвали забринутост Омбудсмена, предмет је затворен.

Предмет: Омбудсмени БиХ поступали су по жалби¹⁰⁵ странке која наводи да већ дуже вријеме и она и малољетно дијете трпе насиље од стране још увијек вјенчаног супруга те

¹⁰³ Акт број 01-02-72-3/24 од 17.05.2024. године.

¹⁰⁴ Ж-Б/Т-06-248/23.

¹⁰⁵ Ж-СА-08-316/25.

истиче да је више пута исто пријављивала надлежним органима те истиче „злоупотребу службеног положаја од стране главног окружног тужиоца у Бијељини која је више од четири године уз помоћ ПС Бијељина и осталих колега на које има утицај преко функције прикривала многобројна насиља нада мном и малољетним дјететом и штитила свог сина и себе, а која су надлежни потврдили за кривично дјело Насиље у породици која су потврђена, али заташкана гдје сам била жртва од стране сина поменуте тужитељке у континуитету скоро 4 године од кад сам затруднила па све до 19.7.2024. године када сам због тешких тјелесних повреда била хоспитализована и лијечена у ЈЗУ „Свети Врачи“ у Бијељини до 21.7.2024) за шта постоји медицинска документација и пријаве које потврђују моје наводе”.

Институција омбудсмена је размотрила жалбу и одлучено је да се покрене поступак истраживања, те су позвани Окружно јавно тужилаштво у Бијељини, Окружно јавно тужилаштво Источно Сарајево, Центар за социјални рад у Бијељини и Полицијска управа Бијељина, да у оквиру своје надлежности, а у складу са чл. 23. и 25. Закона о омбудсмену за људска права Босне и Херцеговине¹⁰⁶ и чланом 14. Правила поступка Институције омбудсмена за људска права Босне и Херцеговине¹⁰⁷, у року од 10 дана, од дана пријема акта, доставе Институцији омбудсмена информације о поступцима који су се водили и/или се још воде а у вези са пријавама за насиље над подносиатељицом жалбе и малољетним дјететом (које активности су предузете, у којој фази су поступци по пријавама) и наводном злоупотребом положаја од стране главне окружне тужитељице у Бијељини.

Такође, потребно је да Центар за социјални рад Бијељина достави информације да ли су упознати са конкретним случајем, које су радње предузете, или које се намјеравају предузети. Предмет је још увијек предмет истраге Институције омбудсмена.

Предмет: Омбудсмени БиХ, поступајући по службеној дужности, отворили су предмет¹⁰⁸ након сазнања детаља о насиљу из медија. У медијима се наводи сљедеће : Из новинских чланака произлази да су, у Мостару дана 16.03.2025. године, тројица мушкараца напали супругу и мајку пред њезиним малољетним кћеркама. При насиљу су кориштени разни предмети од пекарске гајбе, бетонских елемената и летве. Ударци су жену оборили на земљу, док су нападачи наставили ударати. Стриц жртве је био присутан, те је покушао помоћи истој, због чега је и он задобио ударце од нападача. За све вријеме насиља, малољетне кћерке жртве су биле у близини. Из чланака произлази да је о свему обавијештена полиција. Омбудсмени су се обратили Министарству унутрашњих послова ХНЖ, те запримили изјашњење Полицијске управе Мостар¹⁰⁹, у којем се истиче да су након пријава у предметом случају формирали три казнена предмета. Обзиром да је услед наведеног догађаја дошло до почињења више казних дјела од стране различитих починилаца у ПУ Мостар води се поступак за казнена дјела „Насиље у породици“, „Лака тјелесна озледа“ и „Угрожавање сигурности“, те се још врше истражне радње у наведеним предметима. Надлежном Кантоналном тужилаштву достављен је Извјештај о догађају дана 12.03.2025. године.

¹⁰⁶ „Службени гласник БиХ“ бр. 32/00, 19/02, 35/04, 32/06, 38/06, 50/08 и 61/23.

¹⁰⁷ „Службени гласник БиХ“ број: 104/11.

¹⁰⁸ Ж-МО-06-41/25.

¹⁰⁹ Акт број 02/5-2-03-2-1059/25, од 11.04.2025. године.

Обзиром да се проводе истражне радње и да су формирани казнени предмети предмет је затворен.

Предмет: У предмету¹¹⁰ који се односи на пријаву насиља које је усмјерено на лица повезана са жртвом што такође може бити квалификовано као вид насиља у породици или породичној заједници, иако *de facto*, заједница не постоји или је престала да постоји.

У неколико предмета¹¹¹ Институцији омбудсмена за људска права Босне и Херцеговине, обраћа се удружење грађана које има успостављену линију за помоћ жртвама насиља у породици. Ради се о анонимним пријавама, гдје се не наводи идентитет подносиоца жалбе, него се предочавају информације о могућем постојању насиља, које често потичу од других чланова породице, комшија или трећих лица. У таквим предметима Институција омбудсмена за људска права се обраћа надлежној полицијској станици, као и другим надлежним институцијама (Центар за социјални рад и тужилаштво) те тражи испитивање навода из пријаве и достављање повратних информација о предузетим мјерама.

Институција омбудсмена је примила наводе у предмету¹¹² о томе да је подносиатељица жалбе физички нападнута, да је о томе медицинску документацију предала полицији, да је у више наврата пријављивала инциденте и узнемиравање од стране бившег партнера, који је скоро увијек био у алкохолизованом стању. Истиче да је полиција увијек реаговала брзо, али да нема информација о статусу предмета, те да је приликом једног од инцидентата пријављени украо њену приватну пошту из поштанског сандучета, па сматра да је са њим требао бити обављен информативни разговор или одређене мјере забране приласка. Институција омбудсмена за људска права се обратила надлежном тужилаштву тражећи информације о статусу пријаве или друге информације од значаја за предмет. У одговору тужилаштва, наводи се да је донесена наредба о спровођењу истраге због постојања основа сумње да је починио кривично дјело насиље у породици или породичној заједници из члана 190. став 1. Кривичног законика Републике Српске, о чему је подносиатељици жалбе упућено обавјештење, након чега је предмет затворен.

2. Жалбе заprimљене од 2019-2022. године

Предмет: Омбудсмени БиХ су поступајући по службеној дужности отворили предмет који се односи на усвајање Протокола о поступању у случајевима насиља над лицима са инвалидитетом, са посебним освртом на сексуално и родно засновано насиље.¹¹³ Појединачне жалбе које су се тикале сексуалног и родно заснованог насиља над лицима са инвалидитетом углавном су долазиле од удружења која окупљају лица са инвалидитетом у циљу успостављања стручне подршке која би требала бити брза и усмјерена на жртву. Омбудсмени БиХ овом иницијативом настоје указати надлежним јавним органима о значају и неопходности успостављања јасних процедура када је у питању било који облик сексуалног и родно заснованог насиља, због чега су упутили препоруку надлежним

¹¹⁰ Ж-БЛ-06-456/25.

¹¹¹ Ж-БЛ-06-682/23, Ж-БЛ-06-59/24.

¹¹² Ж-БЛ-06-640/24.

¹¹³ Ж-БЛ-02-581/22.

министарствима ради предузимања активности на успостављању Протокола о поступању у случајевима сексуалног и родно заснованог насиља над лицима са инвалидитетом.¹¹⁴

Препорука је дјелимично реализована.

Предмет: Омбудсмени БиХ поступали су по жалбама¹¹⁵ исте подносиатељице жалбе које су се односиле на Министарство унутрашњих послова Тузланског кантона и Кантонално тужилаштво Тузланског кантона. У жалби именована наводи „*Развод окончан 22. 12. 2020. године са пресудом о виђању заједничке кћерке изискује преузимање оца и предавање дјетета мајци. Кћерка нарушеног менталног здравља због конфликтних ситуација у заједници још прије развода додатно је била изложена стресној ситуацији 29.09.2022. г. када је приликом предавања мени, отац истукао мене пред њеним очима. Забрана приласка оца према мени је у трајању од 6 мјесеци. Стање кћерке с налазима је обавијештен Центар за социјални рад и полиција који су пријаву о сумњама наведеним у опширнијем образложењу предали тужилаштву 04.10.2022.г. Поруке за виђање дјетета од оца са датумом 30.10 и 06.11. су биле само на упит о давању дјетета. Обавијестила сам Центар за социјални рад који су казали да ако жели видјети дијете зна гдје треба да се обрати. Полицију сам позвала кажу да ништа више није у њиховој надлежности. Не оспоравам виђање оца са дјететом али се бојим за своју безбједност при предаји и боравку дјетета са њиме. Слобода кретања и сам живот мене као мајке је угрожен. Отац дјетета ако жели да виђа кћерку молим надлежне установе да преузму одговорност.*“

Дана 29.9.2023. године Омбудсмени БиХ упутили су препоруку под бројем 263/23 којом је препоручено: *“Министарству унутрашњих послова Тузланског кантона, Полицијској управи, Полицијској станици Исток-Тузла и Кантоналном тужилаштву Тузланског кантона:*

- 1. да преиспитају сва поступања у предметној правној ствари, и у складу с позитивним законским прописима утврде могућност за предузимање додатних правних радњи;*
- 2. да у року од 8 дана од дана пријема ове препоруке извијесте Омбудсмене Босне и Херцеговине о начину испоштовања исте.*“

Препорука је испоштована и предмет затворен.

Предмет: Омбудсмени БиХ поступали су по жалбама¹¹⁶ сестара које су дана 22.08.2018.године поднијеле кривичну пријаву због насиља у породици Кантоналном тужилаштву Тузланског кантона по којој такође, до дана обраћања Институцији омбудсмена није поступљено.

Омбудсмени за људска права Босне и Херцеговине наконведеног поступка по жалбама подносиатељица жалбе исте су оцијенили основаним и Кантоналном тужилаштву Тузланског кантона дана 23.12.2019.године упутили препоруку број: 297/19:

¹¹⁴ Ж-БЛ-02-581/22 Препорука број: П-54/23 од 16.02.2023. године.

¹¹⁵ Ж-БР-01-26/23 и Ж-БР-01-264/23.

¹¹⁶ Ж-БР-05-2/19 и Ж-БР-08-156/19.

1. „да, без одлагања, предузму ефективне мјере и радње ради окончања наведених истрага и доношења тужилачке одлуке у предметној ствари, уважавајући налаз и мишљење Омбудсмена Босне и Херцеговине.
2. Да у року од 60 дана од дана пријема ове препоруке обавијести Омбудсмене Босне и Херцеговине о предузетим мјерама и роковима за реализацију препоруке.“

Препорука је реализована.

V НАЛАЗ И МИШЉЕЊЕ ОМБУДСМЕНА ЗА ЉУДСКА ПРАВА

С обзиром на значај улоге коју породица има за развој па и опстанак сваког друштва, проблему насиља у породици оправдано се даје већи значај. Друштво не смије дозволити да жене, дјеца, немоћне особе и други, буду жртвом породичног насиља. Тим прије, ако су дјеца жртве насиља или посматрају насиље кроз дужи период, на „најбољем су путу“ да и сами постану насилни.

У области заштите права жена два изразито важна обавезујућа међународна инструмента за Босну и Херцеговину су Конвенција УН-а о елиминацији свих облика дискриминације жена (CEDAW)¹¹⁷ и Конвенција Савјета Европе о спречавању и борби против насиља над женама и насиља у породици –Истанбулска конвенција.¹¹⁸

У вези с тим, Омбудсмени подсјећају да је Конвенција Савјета Европе о спречавању и борби против насиља над женама и насиља у породици (CAHVIO) - Истанбулска конвенција, кључни међународни инструмент у заштити од насиља над женама која представља међународни споразум и правно обавезујући инструмент у Европи који за циљ има стварање правног оквира за превенцију насиља над женама, заштиту жртава насиља и кажњавање починилаца насиља.

Насиље у породици погађа жене несразмјерно у односу на мушкарце и као такво представља вид насиља над женама те је препознато у Конвенцији Савјета Европе о спречавању и борби против насиља над женама и насиља у породици (члан 2).

Истанбулска конвенција обавезује земље потписнице на свеобухватни приступ насиљу над женама и предузимање неопходних законодавних и других мјера за спречавање дискриминације жена, изладу свеобухватног оквира, политика и мјера заштите и помоћи свим жртвама насиља над женама и насиља у породици и примјену дјелотворних, свеобухватних и координисаних државних политика које обухватају све релевантне мјере за спречавање и борбу против свих видова насиља обухваћених овом Конвенцијом.

¹¹⁷ Конвенција о укидању свих облика дискриминације жена (CEDAW) ступила је на снагу 03. септембра 1981. године. Садржана је у Уставу БиХ, у Анексу I.

¹¹⁸ Босна и Херцеговина је 26. земља чланица СЕ која је потписала Конвенцију Савјета Европе о превенцији и борби против насиља над женама и насиља у породици (CAHVIO). 08.03.2013. године. Дом народа (31. сједница, одржана 23.07.) и Представнички дом (50. сједница, одржана 18.07.) Парламента Босне и Херцеговине ратификовали су Конвенцију.

Конвенција УН-а о елиминацији свих облика дискриминације жена намеће обавезу државама чланицама да примијене начела садржана у њој, као и да у ту сврху усвоје мјере потребне за отклањање дискриминације у свим њеним видовима и манифестацијама.

У Босни и Херцеговини постоји адекватан правни оквир који регулише заштиту насиља у породици, али је отворено питање стварне примјене донесених законодавних прописа. Питање заштите у породици уређено је Законом о заштити од насиља у породици Републике Српске и Законом о заштити од насиља у породици Федерације Босне и Херцеговине¹¹⁹ као и Законом о заштити од насиља у породици Брчко дистрикта БиХ, како је то горе поближе описано.

Анализом предмета који се односе на случајеве насиља у породици у БиХ, евидентно је да се сваке године биљежи значајан број ових случајева, као и да у неким случајевима починиоци насиља понављају кривично дјело, па се поставља питање ефикасности изречених заштитних мјера и донесених судских пресуда. Према информацијама добијеним од стране надлежних органа, у кривичним предметима вођеним за кривично дјело Насиље у породици, најчешће се изричу условне осуде. Релативно велики број случајева насиља у породици те често понављање тог дјела од стране починиоца насиља, указује на неефикасност предузетих мјера и радњи надлежних органа, што недвосмислено упућује на закључак о настављању дискриминације жртава насиља, прије свега дискриминације жена.

Институција омбудсмена је и прије трагичних догађаја у Градачцу и другим мјестима, закључком са сједнице од 19.05.2023. године, након што је препознала потребу системског праћења и унапређења оквира за борбу против родно заснованог насиља, одлучила приступити изради „Специјалног извјештаја о родно заснованом насиљу према женама у Босни и Херцеговини.“

Као полазна тачка за израду оваквих суштинских докумената била је идентификована потпуна информација о раширености и присутности дјела ове врсте у нашем друштву, јер су их често пратиле повишен степен стигматизације и различите препреке у пријављивању, што је укључивало и негативне родне стереотипе (углавном према женама), осуду јавности, минимизирање посљедица или прихватљивост спорних понашања, међу којима и физичко насиље унутар породице.

Једнако тако, у Федерацији Босне и Херцеговине су, у оквиру јачања кривичноправне заштите жртава насиља, усвојене измјене Кривичног закона којима је уведено ново кривично дјело – тешко убиство женске особе (фемицид), чиме је препознат родно засновани мотив као квалификаторна околност и прописана казна дуготрајног затвора. Овим измјенама Федерација БиХ је ускладила свој законодавни оквир с међународним стандардима, прије свега с Истанбулском конвенцијом и Директивом (ЕУ) 2024/1385 о сузбијању насиља над женама и насиља у породици.

Истовремено, сагледавала се примјена и адекватност предвиђених заштитних мјера, као што су забрана приласка жртви, санкције за кршење ових мјера, санкционисање повратника

¹¹⁹ Закон о заштити од насиља у породици у Федерацији БиХ, бр.20/13.

у вршењу дјела и слично. У појединим правним системима била је предвиђена и олакшана позиција и подршка жртвама у току кривичног поступка, што је укључивало право на пратњу особе од повјерења, али и строжије прекршајне и кривичне санкције, укидање застаре за полно злостављање дјетета и слично.

У сваком случају, циљ законских измјена и предложених мјера био је елиминација насиља над женама и оснаживање права жена жртава насиља, између осталог и путем строжијег санкционисања свих облика родно утемељеног насиља. То је укључивало, као један од првих и кључних корака, специјализацију судија и тужилаца, обавезне едукације о родно заснованом насиљу те ширење система подршке жртвама и свједоцима.

Примјера ради, Омбудсмени БиХ су у предмету који се водио пред Институцијом истакли да, имајући у виду факторе када је пријављено дјело, те дуготрајност поступања полиције Брчко дистрикта БиХ и Основног суда Брчко дистрикта БиХ, исти потврђују забрињавајуће разлоге због којег већина жена жртава насиља нема повјерења у институције система, што резултује акумулирањем страха код жена жртава насиља и непријављивањем случајева насиља.¹²⁰

Омбудсмени БиХ поступајући у жалбама¹²¹ чији је жалбени основ заштита права и најбољег интереса малољетне дјеце приликом конфликтних развода, дошли су до сазнања о знатном броју случајева насиља над женама. Наиме, чест случај је да се мајке малољетне дјеце обраћају за заштиту права и најбољег интереса малољетне дјеце, а да у прилогу жалбе достављају и рјешења које се односе на забрану приближавања жртви насиља и према потреби дјечи жртве, те забрану комуникације, узнемиравања и ухођења жртве насиља, односно мајке.

Омбудсмени БиХ сматрају да би надлежни органи свих нивоа власти требали имати за циљ смањење насиља у заједници, са посебним освртом на породицу.

Поједини предмети¹²² повлаче питање важности проактивног дјеловања, имајући у виду да је у појединим случајевима насиља у породици реакција закашњела када до најтежих облика насиља већ дође. Често се Институцији омбудсмена за људска права Босне и Херцеговине обраћају удружења грађана – невладине организације са анонимним пријавама насиља у породици. Поступајући по таквим пријавама, Институција омбудсмена се обраћа надлежној полицијској станици, тражећи информације о њиховим сазнањима и предузетим мјерама. Такви предмети се затварају након што територијално надлежна полицијска станица буде упозната са проблемом који је пријављен подносиоцима жалбе, и када буде утврђено да нема доказа о томе да су направљени пропусти у погледу поступања по пријавама било које стране, а што би оправдало евентуалну интервенцију Институције омбудсмена у било којем правцу. У случајевима насиља у породици, центри за социјални рад имају кључну улогу у систему заштите, јер су најчешће први контакт жртава с институцијама. Њихове надлежности обухватају процјену ризика, пружање психосоцијалне помоћи, координацију с полицијом и тужилаштвом те иницирање заштитних мјера и смјештаја у сигурне куће. Иако су законом обавезани да израђују и прате индивидуалне

¹²⁰ Ж-БР-05-324/23; Ж-БР-08-326/23, Препорука број: П-36/24.

¹²¹ Ж-СА-06-387/25, Ж-СА-01-457/24, Ж-СА-01-565/24, Ж-СА-05-566/24 и Ж-СА-08-567/24.

¹²² Ж-БЛ-06-682/23.

планове заштите, пракса показује значајне разлике међу локалним заједницама у погледу капацитета и ресурса, што утиче на доступност и квалитет пружене заштите. Недостатак стручног особља, ограничени буџети и неуједначена примјена прописа и даље представљају препреку ефикасном и правовременом реаговању.

Управо полазећи од уочене потребе да се повећа свијест о значају улоге центара за социјални рад и ојача њихова институционална позиција, Институција омбудсмена за људска права Босне и Херцеговине израдила је два специјална извјештаја: Специјални извјештај о улози ЦСР у заштити права дјетета (2013)¹²³ и Специјални извјештај о стању и проблемима с којима се сусрећу центри/службе за социјални рад у Босни и Херцеговини (2019)¹²³. Ови извјештаји су указали на структурне изазове у области социјалне заштите и потребу за јачањем међусекторске сарадње, континуираним стручним оспособљавањем и већим улагањем у превентивне програме, што представља основу за ефикаснији одговор система на насиље у породици и заштиту жртава.

Нажалост, тешко кривично дјело од 11.08.2023. године у Градачцу¹²⁴ указало је на потребу превентивног дјеловања, питања изрицања мјера безбједности као и казнене политике, која би имала између осталог и адекватну одвраћајућу улогу. Неопходно је напоменути да је потребно сагледати примјену кривичних закона у свјетлу Истанбулске конвенције коју је БиХ ратификовала још 2013 године. Истанбулска конвенција не захтијева да се пропише посебно кривично дјело фемицида, него држава има слободну процјену како ће обезбиједити заштиту од родно заснованог насиља. То значи да државе могу постићи и ову сврху прописивањем квалификованих облика кривичних дјела када је жртва женског рода. Неопходно је извршити оцјену примјене кривичноправних санкција код оваквих насилних кривичних дјела, посебно везано за огроман број изречених условних осуда а и чињеницу да је потпуно изостало изрицање таквих осуда са заштитним надзором, који надзор у себи конзумира мјере помоћи, бриге, надзора кроз судску заштиту жена и чланова породице, као жртава насиља. Судови и тужилаштва често правдају своје поступање одустанком жртве од пријаве, свједочења и гоњења. Омбудсмени подсећају да мишљење жртве не може бити одлучујуће у доношењу одлуке о обустављању кривичног гоњења и подсећају да постоји низ доказних механизма којима се може утврдити постојање кривичног дјела и кривичне одговорности. Ово указује на важност осигурања примјене Истанбулске конвенције али и реферисања на Директиву о жртвама насиља (*EU Directive 2012/29*) како би се у самом моменту пријављивања дјела успоставио механизам процјена потреба жртве, укључујући и питање њене сигурности јер управо ови фактори, укључујући и економску зависност о насилнику, имају значајну улогу код одлучивања жртве да пријави дјело и учествује у поступку. Доношењем новог Кривичног закона Федерације Босне и Херцеговине, којим је уведен институт тешког убиства жене због њеног пола (фемицид), осигурана је правна основа за јачу кривичноправну заштиту жена од родно заснованог насиља. У наредном периоду кључно је обезбиједити досљедну и ефикасну примјену ове одредбе кроз праксу судова и тужилаштва, уз паралелно јачање механизма заштите жртава и праћење учинака нове законске регулативе.

¹²³ Доступно на: https://www.ombudsmen.gov.ba/documents/ombudsmen_doc2019112015101009bos.pdf.

¹²⁴ *Ex officio* Ж-БЛ-06-489/23.

Ова, медијски експонирана трагедија илуструје континуирану епидемију незамисливе бруталности, која уништава породице и оставља ожиљке на заједницама широм Босне и Херцеговине. Сам израз нулте толеранције није довољан. Солидаришући се са свим жртвама и њиховим вољенима, Институција омбудсмена за људска права поново позива на имплементацију хитних и ефикасних превентивних мјера и заштите за жртве и преживјеле, на брзе и свеобухватне истраге, те на одговорност починилаца у складу са законом.

Потреба стратешког приступа родно заснованом насиљу над женама узрокована је између осталог и појачаним, превасходно негативним, сензибилитетом грађана везаним за адекватност одговора правосуђа везаног и за поменута кривична дјела која штите од насилних радњи жене и чланове породица. Поштујући уставна начела подјеле власти, али и законску одредбу према којој Институција омбудсмена нема надлежност да се мијеша у рад правосудних органа, неопходно је дати осврт и генералну оцјену рада полицијских и тужилачких органа која се не може свести само на оцјену институционалне и формалне продуктивности, него и проактивног приступа и превенције тежих кривичних дјела, што јесте норма из кривичног закона. На овај начин у први план би били стављени суштински проблеми у благовременом откривању и гоњењу починилаца поменутих кривичних дјела, али уз осигурање и осталих захтјева из Истанбулске конвенције.¹²⁵ Све наведено би сигурно имало утицаја на укупно повјерење грађана у институције власти и може вратити утисак о успјешности у раду правосуђа у БиХ.

Међутим, и поред претходно предузетих мјера и радњи од стране органа власти, евидентно је да проблем насиља у породици и дискриминација жена и даље постоји у Босни и Херцеговини, те да се не смањује број евидентираних случајева. Надлежни органи у својим одговорима често истичу недостатак мултисекторске сарадње, кадровске проблеме и неедукованост особља, недостатак финансијске подршке од кантона и општина, недјелотворност условних осуда и новчано кажњавање починилаца које погађа и породицу. Кључна искуства Институције омбудсмена у случајевима са трагичним исходом показују да често поступак по пријави није био адекватан, да нису постојали протоколи о међусекторској сарадњи, а и да ревност поступања полиције мора бити значајно јача, што упућује на потребу јачања свијести или едукације.

Наведени проблеми су тим сложенији у повратничким општинама, које су неразвијене, с претежно старијом популацијом, с малим бројем запослених у надлежним социјалним и другим службама.

Омбудсмени сматрају да један од разлога неадекватног третирања овог проблема генерално лежи у недовољној мултисекторској сарадњи између пет главних актера (центри, полиција, судство, правосуђе и здравство) који се баве питањима заштите од насиља у породици, што често има за посљедицу неједнак приступ у третирању случајева насиља у породици. У циљу отклањања овог проблема неопходно је развити мултидисциплинарни приступ на принципу међусобне сарадње, размјене расположивих информација и узајамног повјерења.

¹²⁵ *Истанбулска конвенција подсећа на обавезе државе које почивају на четири стуба: превенција (prevention), заштита (protection) кривично гоњење (prosecution) и координисане политике (co-ordinated policies).*

Најдјелотворнији механизам за развијање овог партнерства је успостављање партнерских односа кроз примјену закона, подзаконских аката или протокола о међусобној сарадњи.

Омбудсмени подсјећају да Истанбулска конвенција наглашава обавезу чланица да осигурају да претходно описане политике ставе права жртве у средиште свих мјера и да се примјењују кроз дјелотворну сарадњу свих надлежних органа, институција и организација, односно укључивање државних органа, националних, регионалних и локалних скупштина и управе, државних институција за заштиту људских права и организације цивилног друштва.

Неспорно је да Истанбулска конвенција препознаје значај организација цивилног друштва у заштити од насиља над женама и насиља у породици, да обавезује чланице да одвајају одговарајућа финансијска средства и људске ресурсе за адекватно провођење интегрисаних политика, мјера и програма које проводе и невладине организације и цивилно друштво (члан 8), да су обавезне препознати, подстицати и подржавати, на свим нивоима, рад невладиних организација и организација цивилног друштва у борби против насиља над женама и успоставити дјелотворну сарадњу с овим организацијама (члан 9).

Истанбулска конвенција у посебном члану који носи назив „сигурне куће“, намеће обавезу државама чланицама да предузму све неопходне законодавне и друге мјере како би омогућиле отварање одговарајућих, лако доступних сигурних кућа у довољном броју за сигуран смјештај и проактивну помоћ жртвама насиља, посебно женама и њиховој дјечи (члан 23).

Међутим, у одговорима надлежних органа достављеним Омбудсменима, неријетко се истиче, да ентитетске, кантоналне и општинске власти у потпуности нису испуниле своје обавезе у погледу осигурања достатних финансијских средстава за борбу против насиља у породици, не издвајају средства за плаћање смјештаја жртва насиља у сигурне куће, већ то често пада на терет невладиних организација.

Омбудсмени, у том смислу, поновно подсјећају да услови за провођење заштитних мјера често нису осигурани. Неријетко се деси да жртва бива избачена на улицу с дјецом те је због различите околности често приморана да се врати кући насилнику.

И ентитетски закони и Закон Брчко дистрикта БиХ о заштити од насиља у породици предвиђају збрињавање жртве насиља у породици у сигурну кућу/склониште, која представља посебну мјеру подршке којом се осигурава сигуран смјештај и помоћ жртвама насиља у породици, коју може реализовати правна особа, уз пристанак жртве и на најдуже шест мјесеци, што се може продужити уз писану сагласност надлежног органа старатељства.

Међународни документи који гарантују права из области социоекономских права, међу којима је и право на социјалну заштиту и који се примјењују у Босни и Херцеговини су већ раније споменути Међународни пакт о економским, социјалним и културним правима као и ревидирана Европска социјална повеља, а коју је држава дужна поштовати, штитити и испуњавати. С обзиром да обавеза лежи на држави, начин на који ће се ова права испунити

је у искључивој бризи државе и свака држава за себе одређује моделе социјалне заштите онако како то најбоље одговара њеном политичко-државном уређењу, традицији, специфичним проблемима који оптерећују земљу итд. Међутим, иако жртве насиља у породици, узимајући у обзир тренутну ситуацију у којој су у неким законима препознате као корисници социјалне заштите, а у другима не, ова категорија има низ специфичности и захтијева посебан приступ сматрајући да истовремено, као што је већ раније истакнуто, насиље у породици представља вид дискриминације жена, те да је заштита ове категорије гарантована и међународним стандардима у области права жена.

Међународни стандарди о заштити жртава насиља нагласак стављају на жртву, те најприје узимају у обзир сигурност и заштиту жртве, те у том смислу потичу државе да координишу радње у вези са заштитом жртава, како би жртве добиле тренутну и свеобухватну помоћ путем координисаног, мултидисциплинарног и стручног дјеловања, те сарадњу између полиције, здравствених и социјалних служби, правосудног и невладиног сектора. Уважавајући финансијски аспект и буџетска ограничења, потребно је наћи оптималан модел заштите жртава насиља у породици, што укључује оснивање сигурних кућа и/или плаћање смјештаја жртвама.

Надлежни органи у својим одговорима истичу да су жене жртве насиља у породици због економске зависности принуђене да се врате починиоцу насиља, као и да пред тужилаштвом одбијају свједочити и не траже кривично гоњење починилаца. Омбудсмени су мишљења да оваквом понашању жена жртава насиља у доброј мјери придонеси неадекватан одговор власти на обавезе из чл. 18. и 20. Истанбулске конвенције, које нису предузеле адекватне мјере на оснаживању и економској независности жена жртава насиља, њиховој обуци и помоћи приликом запошљавања. Такође, жене жртве насиља, најчешће, немају могућност да уз помоћ власти ријеше питање свога становања, што због недовољне бриге власти, а што због лоше финансијске ситуације и недостатка адекватног стамбеног простора.

Значајно је указати и на препоруку 22. коју је Комитет за укидање дискриминације жена дао у Закључним запажањима на комбиновани четврти и пети периодични извјештај Босне и Херцеговине¹²⁶: *“Комитет препоручује да земља чланица: (а) успостави дјелотворне институционалне механизме за координацију, праћење и оцјену ефикасности утицаја развијених стратегија и предузетих мјера с циљем да обезбиједи досљедну примјену закона на свим нивоима;... (е) обезбиједи одговарајућу подршку, заштиту и рехабилитацију женама жртвама свих облика насиља, укључујући јачање капацитета постојећих склоништа и проширење сарадње и финансирање невладиних организација које обезбјеђују склониште и рехабилитацију жртвама.”*

Омбудсмени подсјећају на значај медија у превенцији, заштити и борби против насиља у породици, чије промотивне активности требају бити усмјерене бољој информисаности жртава о њиховим правима и могућностима остваривања тих права и о штетности насилног

¹²⁶Закључна запажања на комбиновани четврти и пети периодични извјештај Босне и Херцеговине Комитета за укидање дискриминације жена, од 25. јула 2013. године, http://arsbih.gov.ba/wn-content/uploads/2014/02/CEDAW_4-5.pdf, стр. 6.

понашања чланова породице. У том смислу, Омбудсмени позивају медије да наставе одговорно презентовати проблематику насиља у породици, а тамо гдје има простора, да побољшају свој рад с циљем што боље информисаности грађана о овом значајном друштвеном проблему. Омбудсмени посебно указују на важност учествовања стручних лица у свим емисијама везаним за ову проблематику. Опцјеном датих изјашњења надлежних органа, може се констатовати да нису досљедно поштоване одредбе међународних стандарда о људским правима и домаћег законодавства, а у смислу финансијских обавеза као ни обавеза које се односе на оснивање, рад и финансирање сигурних кућа, препознавање жртве насиља као корисника социјалне помоћи у законима о социјалној заштити те успостављања бесплатне правне помоћи. Омбудсмени указују на изостанак адекватне мултисекторске сарадње, на потребу попуњавања надлежних органа стручним и едукованим кадром, као и питање дјелотворности изречених условних осуда.

Узимајући у обзир све наведено, поступајући у складу са својим овлашћењима, на основу члана 32. Закона о омбудсмену за људска права Босне и Херцеговине и члана 7. Закона о забрани дискриминације, Омбудсмени Босне и Херцеговине, узимајући у обзир сигурност и заштиту жртава насиља у породици, упућују

ПРЕПОРУКЕ

Влади Федерације Босне и Херцеговине
Влади Републике Српске
Кантоналним владама
Влади Брчко дистрикта Босне и Херцеговине

1. Да предузму ефикасне мјере и радње на досљедно провођењу међународних стандарда о људским правима, домаћег законодавства и подзаконских и општих аката са циљем превенције, заштите и борбе против насиља у породици у Босни и Херцеговини, а у складу са појединачним налазима из ове препоруке.
2. Ове мјере могу подразумевати поопштравање казнене политике у дијелу који се односи на насиље у породици путем израде нацрта законских рјешења; давања већих овлашћења полицијским органима или увођења нових технологија у процесу надзора и праћења насилника; едукације и обуке полицијских службеника и носилаца правосудних функција, кампање подизања свијести у циљу промовисања механизма заштите и подршке жртвама, програме подршке и финансирања сигурних кућа, усвајање Протокола о поступању у случају насиља у породици, Програма мјера за превенцију, заштиту и борбу против насиља у породици те Акцијских планова за реализацију Програма мјера за превенцију, заштиту и борбу против насиља у породици; формирање координацијског органа за превенцију, заштиту и борбу против насиља у породици у којем би били заступљени представници правосуђа, полиције, органа социјалне заштите, образовања, здравствене заштите, те по могућности представници медија, невладиних организација и други експерти зависно од потреба и могућности.

Омбудсмени Босне и Херцеговине

АНЕКС I – УПИТНИЦИ

Упитник упућен Високом судском и тужилачком савјету БиХ

Предмет: *Специјални извјештај о појавним облицима, механизмима заштите и превенције од насиља у породици у Босни и Херцеговини*

Поштовани,

Омбудсмени за људска права Босне и Херцеговине су, на основу члана 2 став (2) и члана 34 став (2) Закона о омбудсмену за људска права Босне и Херцеговине, донијели одлуку да приступе изради *Специјалног извјештаја о појавним облицима, механизмима заштите и превенције од насиља у породици у Босни и Херцеговини*.

У циљу израде поменутог Специјалног извјештаја, Институција омбудсмена прикупља релевантне податке од надлежних институција, укључујући и податке којима располаже Високо судско и тужилачко вијеће. У складу са одредбама члана 23 и члана 25 Закона о омбудсмену за људска права Босне и Херцеговине, позивамо Вас да нам доставите податке из евиденције коју посједујете везано за кривично дјело насиља у породици/продичној заједници за све правосудне органе у Босни и Херцеговини и то:

1. Број запримљених пријава;
2. Број неријешених истрага;
3. Број наређених истрага;
4. Број наредби о непокретању истраге;
5. Број наредби о обустави истраге;
6. Број подигнутих оптужница;
7. Број потврђених оптужница;
8. Број одбијајућих пресуда;
9. Број ослобађајућих пресуда;
10. Број осуђујућих пресуда;
11. Број осуђујућих пресуда – затворска казна;
12. Број осуђујућих пресуда – новчана казна;
13. Број осуђујућих пресуда – условна осуда;
14. Пол починиоца у осуђујућим пресудама;
15. Пол жртве у осуђујућим пресудама;
16. Старосна структура починиоца и жртве.

Референтни период за који се спроводи истраживање јесте од 01.01.2023. године до 30.06.2024. године.

Упитник упућен Министарствима унутрашњих послова свих нивоа власти

Предмет: Специјални извјештај о појавним облицима, механизмима заштите и превенције од насиља у породици у Босни и Херцеговини

Поштовани,

На основу члана 23. Закона о омбудсмену за људска права Босне и Херцеговине Омбудсмени за људска права Босне и Херцеговине донијели су одлуку да приступе изради Специјалног извјештаја о појавним облицима, механизмима заштите и превенције од насиља у породици у Босни и Херцеговини.

У циљу што темељније израде поменутог Специјалног извјештаја, Институција омбудсмена прикупља релевантне податке од надлежних институција, укључујући и министарства унутрашњих послова. У складу са одредбама члана 2. став 2. и члана 34. став 2. Закона о Омбудсмену за људска права Босне и Херцеговине, позивамо вас да нам доставите податке из евиденције коју посједујете, и то податке о:

1. Броју поднесених пријава о насиљу у породици;
2. Број повучених пријава;
3. Ко су најчешћи подносиоци пријава - грађани, професионалци (здравствени и социјални радници, наставници, васпитачи, медицинске, образовне и друге установе и органи, невладине организације), чланови породице итд.;
4. Број поднесених захтјева за изрицање заштитних мјера, врсте предложених заштитних мјера и број по врстама;
5. Број изречених заштитних мјера;
6. Број случајева непоступања по заштитним мјерама, односно број случајева у којима је обавијештен надлежни суд са приједлогом за изрицање новчане казне;
7. Број случајева смјештаја у сигурну кућу;
8. Број лица лишених слободе и задржавања у случајевима кад постоје основе сумње да је лице починило насиље у породици;
9. Број покренутих прекршајних поступака против лица која нису извршила обавезу пријављивања радњи насиља у породици;
10. Број, као и пол полицијских службеника на рефератима насиља у породици,
11. Да ли су полицијски службеници пролазили кроз специјализоване едукације на тему примјене Закона о заштити од насиља у породици.

Референтни период за који се спроводи истраживање јесте од 01.01.2023. године до 30.06.2024. године.

Упитник упућен невладиним организацијама

Предмет: *Специјални извјештај о појавним облицима, механизмима заштите и превенције од насиља у породици у Босни и Херцеговини*

Поштовани,

На основу члана 23. Закона о Омбудсмену за људска права Босне и Херцеговине Омбудсмени за људска права Босне и Херцеговине донијели су одлуку да приступе изради *Специјалног извјештаја о појавним облицима, механизмима заштите и превенције од насиља у породици у Босни и Херцеговини*.

У циљу израде поменутог Специјалног извјештаја, Институција омбудсмена прикупља релевантне податке од надлежних институција, укључујући и ставове удружења и организација које се баве питањима родне равноправности, укључујући и насиље у породици.

У складу са наведеним, позивамо вас да нам доставите ваше ставове о сљедећим питањима:

1. Који су, према вашем мишљењу, узроци учесталих инцидената насиља у породици?
2. Колико је задовољавајућа тренутна законска регулација у смислу превенције и одговора на инциденте насиља у породици?
3. Колико су ефикасни механизми поступања по пријавама насиља у породици?
4. Да ли сте упознати са случајевима насиља над женама са инвалидитетом и који су основни изазови са којима се сусреће та категорија?
5. Како оцјењујете рад сигурних кућа у Босни и Херцеговини?
6. Шта је потребно учинити са циљем унапређења система заштите од насиља у породици?

Референтни период за који се спроводи истраживање јесте од 01.01.2023. године до 30.06.2024. године.

АНЕКС II – ТАБЛЕРНИ ПРИКАЗ ПОДАТАКА ДОСТАВЉЕНИХ ОД ВСТС-А ПРЕМА ПИТАЊИМА ИЗ УПИТНИКА

	Ознака врсте предмета ¹²⁷	Запримљен о пријава	Неријешене истраге	Наређене истраге	Наређе о непокретањ у истраге	Наређе о обустави истраге	Подигнуте оптужнице	Потврђене оптужнице	Одбијајућа пресуда	Ослобађају ћа пресуда	Осуђујућа пресуда	Осуђујуће пресуда - затворска казна	Осуђујућа пресуда - новчана казна	Осуђујућа пресуда - условна осула
ТУЖИЛАШТВО БРЧКО ДИСТРИКТА БИХ	КТ	35	13	33		4	25	26		1		12	1	9
	КТД	2	2	2										
КАНТОНАЛНО ТУЖИЛАШТВО САРАЈЕВО	КТ	494	27	217	252	49	154	152		2		45	2	39
	КТД	57	3	22	15	3	15	14				3		1
	КТМ	5												
КАНТОНАЛНО ТУЖИЛАШТВО КАНТОНА 10 ЛИВНО	КТ	28	5	25	3	1	21	20		2		3		16
	КТА	24			6									
	КТД	1		1			1	1						
	КТЖ													1
КАНТОНАЛНО ТУЖИЛАШТВО ПОСАВСКОГ КАНТОНА-ОРАШЈЕ	КТ	32	9	28	2	3	23	23				5	2	10
	КТД	2												
ТУЖИЛАШТВО КАНТОНА ГОРАЖДЕ	КТ	9		7	1		7	7						5
ТУЖИЛАШТВО ТУЗЛАНСКОГ КАНТОНА	КТ	354	23	175	98	72	94	95	5	7		41	2	64
	КТД	26	6	14		2	7	7				1		1
	КТК	0			0									
	КТМ	6												
	КТН	1												
	КТЖ									3				1

¹²⁷ИНДЕКС РЕГИСТАР информација под контролом Тужилаштва/Тужитељства БиХ,

https://tuzilastvobih.gov.ba/files/docs/Index_registar.pdf, https://tuzilastvo.gov.ba/files/docs/INDEX_REGISTAR-bos.pdf, преузето дана 9.10.2025. године,

КТ - кривични уписник за физичка и правна лица – познати починиоци; КТД - кривични уписник за физичка и правна лица у којем је оштећено малољетно лице; КТН - кривични уписник за непознате починиоце; КТМ - кривични уписник за малољетне починиоце; КТА - уписник разних кривичних предмета; КТР - кривични уписник по ванредном правном лијеку...

ТУЖИЛАШТВО УНСКО-САНСКОГ КАНТОНА	КТ	264	3	226	25	12	213	221	3	10		20	17	127
	КТД	29	1	15	2		14	7						1
	КТМ	5												
	КТР	3												
ТУЖИЛАШТВО ЗЕНИЧКО-ДОБОЈСКОГ КАНТОНА	КТ	434	25	265	76	88	172	172	3	3		42	4	122
	КТД	78	1	30	1	1	27	26				4		9
	КТМ	14												
ТУЖИЛАШТВО ХЕРЦЕГОВАЧКО-НЕРЕТВАНСКОГ КАНТОНА	КТ	161	18	117	31	34	66	65				5	2	29
	КТД	6		4		1	3	2						
	КТМ	2												
ТУЖИЛАШТВО СРЕДЊОБОСАНСКОГ КАНТОНА	КТ	171	10	159	2	37	122	115		10		22	10	63
	КТД	10	6	9	1		3	2						1
	КТМ	1												
	КТЖ											1		
ТУЖИЛАШТВО ЗАПАДНОХЕРЦЕГОВАЧКОГ КАНТОНА	КТ	59	25	53	3	7	22	23	1			6	2	8
	КТА	34												
	КТД	3	2	3			1	1						
ОКРУЖНО ЈАВНО ТУЖИЛАШТВО У БАЊОЈ ЛУЦИ	КТ											1		
	КТЖ											1		
	КТ	773	44	532	162	366	153	149	5	12		25	35	55
	КТА	25			5									
	КТД	44		18	10	16	2	1						
	КТМ	4												
	КТЖ									1		1		1
ОКРУЖНО ЈАВНО ТУЖИЛАШТВО У БИЈЕЉИНИ	КТ	264	29	79	112	30	42	38	1	2		12	15	22
	КТД	1												
	КТЖ												1	
ОКРУЖНО ЈАВНО ТУЖИЛАШТВО У ДОБОЈУ	КТ											1		
	КТ	165	6	120	28	3	118	112	3	4		38	21	50
	КТД	7		2			2	2						

ОКРУЖНО ЈАВНО ТУЖИЛАШТВО У ИСТОЧНОМ САРАЈЕВУ	КТ	219	29	137	47	45	75	63		1		3	9	33
	КТД	3	2	2	2									
	КТМ	1												
ОКРУЖНО ЈАВНО ТУЖИЛАШТВО У ПРИЈЕДОРУ	КТ	1		1		1						1		
	КТЖ									1				
	КТ	254	23	139	15	107	27	27		5		6	2	14
	КТД	8												
	КТМ	2												
	КТН	1												
	КТЖ									1		1		
ОКРУЖНО ЈАВНО ТУЖИЛАШТВО У ТРЕБИЊУ	КТ	65	4	56	4	10	44	49		1		6	8	32
	КТД	1												
	КТМ	1												
УКУПНО		4,189	316	2,491	903	892	1453	1420	21	66		306	133	714

САЖЕТАК

СПЕЦИЈАЛНИ ИЗВЈЕШТАЈ О ПОЈАВНИМ ОБЛИЦИМА, МЕХАНИЗМИМА ЗАШТИТЕ И ПРЕВЕНЦИЈЕ ОД НАСИЉА У ПОРОДИЦИ У БОСНИ И ХЕРЦЕГОВИНИ

Институција омбудсмена за људска права Босне и Херцеговине има мандат да штити и промовише људска права, осигурава добру управу и владавину права, те дјелује као централни механизам заштите од дискриминације. На основу члана 32. Закона о омбудсмену за људска права Босне и Херцеговине и члана 7. Закона о забрани дискриминације, Институција има овлаштење реаговати у случајевима неправичне примјене закона и давати препоруке законодавним и извршним органима.

Због учесталих напада на жене у оквиру породичних заједница, Омбудсмени су приступили изради Специјалног извјештаја о појавним облицима, механизмима заштите и превенције од насиља у породици у Босни и Херцеговини. Циљ извјештаја је осигурати дубље разумијевање положаја жртава, оцијенити законске оквире и праксу, те указати на системске недостатке у институционалном одговору. Извјештај се заснива на међународним инструментима – Конвенцији о елиминацији свих облика дискриминације жена (CEDAW) и Истанбулској конвенцији – те на домаћим законима о равноправности полова и заштити од насиља у породици у оба ентитета и Брчко дистрикту.

Анализа обухвата период од 1. јануара 2023. до 30. јуна 2024. године, а спроведена је путем упитника упућених надлежним министарствима, центрима за социјални рад, полицијским органима, Високом судском и тужилачком савјету, те организацијама цивилног друштва. Иако БиХ има нормативно усклађен правни оквир, његова примјена је недоследна и често неефикасна. Уочене су разлике у приступима Федерације БиХ, Републике Српске и Брчко дистрикта, те озбиљни проблеми у међусекторској сарадњи. У већини случајева насиља над женама изричу се условне казне, што показује слаб ефекат казнене политике и недостатак превентивног ефекта.

Трагични случај фемицида у Градаццу 2023. године додатно је указао на потребу за превентивним мјерама, снажнијим санкцијама и ефикаснијим надзором над примјеном заштитних мјера. Омбудсмени наглашавају да иако Истанбулска конвенција не захтијева посебно кривично дјело фемицида, државе су обавезне обезбиједити адекватан законодавни оквир који гарантује стварну заштиту жена жртава насиља, укључујући строжије санкционисање и континуирани надзор над починиоцима.

У одговору институција посебно се истичу проблеми у финансирању сигурних кућа, које су кључни сегмент система заштите. У многим локалним заједницама недостају стабилна буџетска средства, што жртве често доводи у ситуацију да се врате насилнику – што је у супротности с чланом 23. Истанбулске конвенције. Комитет CEDAW је у закључним запажањима за БиХ препоручио јачање институционалне координације, повећање капацитета склоништа и осигурање континуираног финансирања организација које раде са жртвама.

Налази извјештаја потврђују да су главни проблеми недостатак координације међу актерима (центри, полиција, правосуђе, здравство), неуједначена пракса, слаба едукација професионалаца и непостојање економских мјера оснаживања жртава. Федерација БиХ у међувремену је усвојила нови Закон о заштити од насиља у породици и насиља према женама (2025), чиме је формално ојачан правни оквир, пракса његове досљедне примјене тек треба показати резултате. У Републици Српској и Брчко дистрикту постоји законски оквир, али и даље недостаје ефикасна координација и интегрисан приступ заштити жртава.

На основу уочених налаза, Омбудсмени Босне и Херцеговине упућују препоруке свим нивоима власти – Влади Федерације БиХ, Влади Републике Српске, кантоналним владама и Влади Брчко дистрикта БиХ:

1. Да предузму ефикасне мјере и радње на досљедном провођењу међународних стандарда о људским правима, домаћег законодавства и подзаконских и општих аката са циљем превенције, заштите и борбе против насиља у породици у Босни и Херцеговини, а у складу са појединачним налазима из ове препоруке.
2. Ове мјере могу подразумевати поопштравање казнене политике у дијелу који се односи на насиље у породици путем израде нацрта законских рјешења; давања већих овлашћења полицијским органима или увођења нових технологија у процесу надзора и праћења насилника; едукације и обуке полицијских службеника и носилаца правосудних функција, кампање подизања свијести у циљу промовисања механизма заштите и подршке жртвама, програме подршке и финансирања сигурних кућа, усвајање Протокола о поступању у случају насиља у породици, Програма мјера за превенцију, заштиту и борбу против насиља у породици те Акцијских планова за реализацију Програма мјера за превенцију, заштиту и борбу против насиља у породици; формирање координацијског тијела за превенцију, заштиту и борбу против насиља у породици у којем би били заступљени представници правосуђа, полиције, органа социјалне заштите, образовања, здравствене заштите, те по могућности представници медија, невладиних организација и други експерти зависно од потреба и могућности;

Институција омбудсмена закључује да декларативна порука о „нултој толеранцији“ није довољна. Потребно је прећи с реактивног на проактивни приступ, осигурати брзе и ефикасне институционалне реакције, континуирану едукацију професионалаца и стварну подршку жртвама. Само досљедном примјеном закона и координисаним дјеловањем могуће је успоставити систем који гарантује да жене и дјеца у Босни и Херцеговини заиста живе слободно од насиља.